

4364

ՀԱՅԿ(Ե)Ս
Ծ Բ Ե Գ Ի Բ Ը
Յ Ե Ղ

ԱԵՆԱՆԵԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

3 KՈ

2-22

ՀԱՅԿ(Ե)Ս-1933

ՀԱՅԿ(Ե)Ս

11 JUL 2005
11 NOV 2003

Հանրապետության բոլոր յերկրները

3KP
2-22
1009
39403

ՀԱՄԱՄԻՈՒԹԵՆԱԿԱՆ ԿՈՄՈՒՆԻՍՏԱԿԱՆ
(ԲՈՒՇԵՎԻԿՆԵՐԻ)

ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ԾՐԱԳԻՔԸ
ՅԵՎ ԿԱՆՈՆԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

4036

ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹՅՈՒՆ
1933

ՀՍԽՀ-ՀՍՀՐ

Մ. Ա. ՄԱՇԿԵՐԱՆ
ՍՊԱՆԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

0189 8/139

մշակել համաշխարհային VI կոնգրեսի կողմից ըն-
դունված՝ Կոմունիստական ինտերնացիոնալի ծրագրի
և ԽՍՀՄ մեջ ձեռք բերված սոցիալիստական շինա-
բարոյություն հաջողությունների հիման վրա՝ (աես
Համ Կ(ը) XVI համագումարի աղաղբական հաշվե-
առությունը, էջ 123, 1931 թ. հրատարակություն),

ՀԱՄ Կ(Բ)Կ

Ծ Ր Ա Գ Ի Ր Ը

ԸՆԴՈՒՆՎԱԾ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅԱՆ
VIII ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐՈՒՄ

(1919 թվի մարտի 18 — 23)

1917 թվի նոյեմբերի 7-ի (հոկտեմբերի 25-ի)

Հոկտեմբերյան հեղափոխությունը Ռուսաստանում իրադրածեց պրոլետարիատի դիկտատուրան, չքավոր դրուգացիության կամ գլխավորութեամբի ոգնությամբ պրոլետարիատն սկսեց կոմունիստական հասարակության հիմքը կառուցել: Հեղափոխության զարգացման ընթացքը Գերմանիայում և Ավստրո-Հունգարիայում, պրոլետարիատի հեղափոխական շարժման աճումը բոլոր առաջավոր յերկրներում, այդ շարժման խորհրդային ձևի տարածումը, այսինքն այսպիսի ձևի, վորի նպատակն և պրոլետարիատի դիկտատուրայի ուղղակի իրագործումը,—այս բոլորը ցույց տվեց, վոր սկսվել և համադրարհային պրոլետարական կոմունիստական հեղափոխության դարաշրջանը:

Այդ հեղափոխությունն անխուսափելի արդյունք եր կապիտալիզմի զարգացման, վորը դեռևս տիրապետում և քաղաքակիրթ յերկրների մեծ մասում: Կապիտալիզմի և բուրժուական հասարակության ելությունը մեր հին ծրագիրը ճշտորեն, յեթե չհաշվենք կուսակցության՝ սոցիալ-դեմոկրատական վոչ ճիշտ անունը, բնորոշել և հետևյալ դրություններով:

«Այդպիսի հասարակության գլխավոր հատկանիշը ապրանքային արտադրությունն և, վոր հիմն-

ված և կապիտալիստական արտադրական հարաբե-
րությունները վրա, վորոնց առկայութեան դեպքու-
արտադրութեան միջոցները և ապրանքների շրջանա-
ռութեան ամենից կարեւոր և նշանակալի մասը պատ-
կանում և քանակով փոքրաթիվ մի դասակարգի ան-
ձերի, միջնակի քանակութեան խողոր մեծածախսու-
թյունը կազմում են պրոլետարները և կիսապրոլե-
տարները, վորոնք իրենց տնտեսական դրութեամբ
առկա ված են շարունակ կամ պարբերաբար վաճառել
իրենց բանվորական ուժը, այսինքն կապիտալիստ-
ները վարձակալ դառնալ և իրենց աշխատանքով
հասարակութեան բարձր դասակարգերի լեկամուտն
առնողները:

Կապիտալիստական արտադրական հարաբե-
րությունները տիրապետման շրջանի ավելի ու ավելի
յե քաջայնձում, վորչապի վոր տեխնիկայի մշտական
կատարելագործումը մեծացնելով խողոր ձեռնարկու-
թյունները տնտեսական նշանակութեանը, դուրս և
մղում մանր ինքնուրույն արտադրողներին՝ նրանց
մի մասին պրոլետար դարձնելով, փոքրածինների դերը
սահմանափակելով հասարակական-տնտեսական կյան-
քում և տեղ-տեղ նրանց քիչ թիւ շատ լիակատար,
քիչ թիւ շատ բացահայտ, քիչ թիւ շատ ծանր կախման
մեջ դնելով կապիտալից:

Բացի այդ՝ նույն տեխնիկական պրոգրեսը հնարա-
վորութեան և առկա ձեռնարկաւորներին ավելի մեծ
չափով կիրառել կանանց և յերեխաների աշխատանքն
ապրանքների արտադրութեան և շրջանառութեան

պրոցեսում: Իսկ վորովհետեւ, մյուս կողմից, ձեռնար-
կատերերի մոտ նա հարաբերականորեն պակասեց-
նում և բանվորական կենդանի ուժի կտրիքը, բան-
վորների ուժի պահանջն անհրաժեշտաբար հետ և
փնում նրա առաջարկից, վորի հետեւանքով մեծանում
և վարձու աշխատանքի կախումը կապիտալից և բար-
ձրանում նրա շահագործման աստիճանը:

Այսպիսի դրութեանը բուրժուական յերկրների
ներսում և նրանց մշտապես սրվող փոխադարձ մրցու-
թյունը համալսարանային շուկայում ավելի ու ավելի
յե քաջարացնում ապրանքների վաճառահանութեան-
նը, վորոնք միշտ աճող քանակով են արտադրվում:
Գիշարտադրութեանը, — վոր յերեան և գալիս քիչ թիւ
շատ սուր արդյունաբերական ճգնաժամի մեջ, վորոնց
հետեւում են արդյունաբերութեան կանգ առնելու
քիչ թիւ շատ տեսական շրջաններ, — բուրժուական հա-
սարակութեան արտադրողական ուժերի դարգացման
անխուսափելի հետեւանքն է: Ընդհանրաբար և արդյու-
նաբերութեան լճացման շրջաններն իրենց հեթին
ավելի ևս քաջքայում են մոտը արտադրողներին,
ավելի ևս մեծացնում են վարձու աշխատանքի կա-
խումը կապիտալից, ավելի ևս արդաբանում բանվոր
դասակարգի դրութեան հարաբերական, իսկ յերեան
եւ բացարձակ վատթարացումը:

Այսպիսով տեխնիկայի կատարելագործումը, վոր
նշանակում և աշխատանքի արտադրողականութեան
ավելացում ու հասարակական հարստութեան նաճում,
բուրժուական հասարակութեան մե պայմանավորում

և հասարակական անհավասարութեան աճումը, ունեւորենք և չունեւորենք միջև յեղած տարածութեան մեծացումը՝ աշխատավոր մասսաների ելավելլելայն խավերի համար ամբողջական անապահովութեան, անգործութեան ու բազմատեսակ զրկանքների աճումը:

Բայց բուրժուական հասարակութեանը հատուկ այս բոլոր հակասութիւններն աճումին ու զարգացմանը համաչափ՝ աճում ե նաև աշխատավոր և շահագործվող մասսայի դժգոհութիւնը գոյութիւն ունեցող կարգերից, աճում ե պրոլետարների թիվն ու համախմբվածութիւնը և սրվում ե նրանց պայքարն իրենց շահագործողները դեմ: Միևնույն ժամանակ տեխնիկայի կատարելագործումը, համակենարոնացնելով արտադրութեան և ջրջանառութեան միջոցները և հանրայնացնելով աշխատանքի պրոցեսը կապիտալիստական ձեռնարկութիւններում, ավելի ու ավելի արագ նյութական հնարավորութիւն և ստեղծում կապիտալիստական արտադրական հարաբերութիւնները կոմունիստականով փոխարինելու համար, այսինքն՝ այն սոցիալական հեղափոխութիւնը, վորը միջազգային կոմունիստական կուսակցութեան՝ վորպես դասակարգային շարժման գիտակից արտահայտչի՝ ամբողջ գործունեիւթեան վերջնական նպատակն ե կազմում:

Փոխարինելով արտադրութեան և ջրջանառութեան միջոցները մասնավոր սեփականութիւնը հասարակականով և հասարակական-արտադրողական պրոցեսի պլանաչափ կազմակերպութիւն մտցնելով՝ հասարակ-

կութեան բոլոր անդամները բարեկեցութիւնն ու բազմակողմանի զարգացումն ապահովելու համար՝ պրոլետարիատի սոցիալական հեղափոխութիւնը կվոնչացնի հասարակութեան բաժանումը դասակարգերի և դասով կազատագրի ձևոված ամբողջ մարդկութիւնը, քանի վոր վերջ կդնի հասարակութեան մի մասը մյուսի կողմից շահագործելու բոլոր ձևերին:

Սոցիալական այս հեղափոխութեան անհրաժեշտ պայմանը պրոլետարիատի դիկտատուրան ե, այսինքն, վոր պրոլետարիատը նվաճի քաղաքական մի այսպիսի իշխանութիւն, վորը նրան հնարավորութիւն տա ձեռնելու շահագործողները ամեն մի դիմադրութիւն: Նպատակ ունենալով բնդունակ դարձնել պրոլետարիատին իրագործելու պատմական իր մեծ միսիան, միջազգային կոմունիստական կուսակցութիւնը կազմակերպում ե նրան վորպես բոլոր բուրժուական կուսակցութիւններին հակադիր ինքնուրույն քաղաքական կուսակցութիւն, դեկտատում ե նրա դասակարգային պայքարի բոլոր արտահայտութիւնները, նրա առջև մերկացնում շահագործողները և շահագործվողները շահերը անհաշտ հակադրութիւնը և պարզաբանում ե նրան առջիկա սոցիալական հեղափոխութեան պատմական նշանակութիւնն ու անհրաժեշտ պայմանները: Դրա հետ միասին՝ նա մնացած աշխատավոր և շահագործվող ամբողջ մասսայի առջև յերևան ե հանում նրա դրութեան անհուսալկութիւնը կապիտալիստական հասարակու-

Թյան մեջ և սոցիալական հեղափոխության անհրա-
ժեշտությունը հանուն նրա սեփական ազատագրման
կապիտալի ձնշումից: Բանվոր դասակարգի կուսակ-
ցությունը՝ կոմունիստական կուսակցությունը դեպի
իր շարժերն և կոչում բնակչության աշխատավոր
և շահագործվող բոլոր խավերին, վերջապիով նրանք
պրոլետարիատի տեսակետին են անցնում:

Կապիտալի համակենտրոնացման և կենտրոնաց-
ման պրոցեսը, ղոչնչացնելով ազատ մրցումը, XX
դարի սկզբից առաջ բերեց կապիտալիստները հզոր
մենաշնորհային միություններ՝ սինդիկատներ, կար-
տելներ, արեստներ, վորոնք վնասական նշանակու-
թյուն ստացան ամբողջ տնտեսական կյանքում, միախառ-
նեց բանկային կապիտալն արդյունաբերականին,
ահազին չափերով համակենտրոնացրեց կապիտալը
և դարձեց նրա ուժեղ արժանանմանը դեպի ոտար
յերկրները Տրեստները՝ ընդգրկելով կապիտալիստա-
կան պետութայնները ամբողջ լամբեր, ձեռնարկեցին
աշխարհի տնտեսական վերաբաժանմանը, աշխարհի,
վորն ամենահարուստ յերկրները միջև տեղիտորժալ
կերպով արդեն իսկ բաժանված էր Ֆինանսական
կապիտալի այդ դարաշրջանը, վոր անխուսափելի կեր-
պով սրում և պայքարը կապիտալիստական պետու-
թյունները միջև, իմպերիալիզմի դարաշրջանն է:

Այստեղից անխուսափելիորեն բխում են իմպե-
րիալիստական պատերազմներ, պատերազմներ վաճա-
ռահանման շուկաների, կապիտալի գործադրության
շրջաններ, հումորալիզմի և բանվորական ուժի համար,

այսինքն՝ աշխարհի տիրապետության և մասնի ու
թույլ ժողովուրդները վրա իրակու- համար: Հենց
այդպիսի բնույթ ունի 1914—1918 թթ. առաջին մեծ
իմպերիալիստական պատերազմը:

Յեվ համաշխարհային կապիտալիզմի զարգաց-
ման չափազանց բարձր աստիճանն ընդհանրապես,
և՛ ազատ մրցման փոխարինումը պետական-մե-
նաշնորհային կապիտալիզմով, և արդյունքնե-
րի արտադրության ու բաշխման պրոցեսի հա-
սարակական կարգավորման ապարժառ պատժա-
տելը բանկերի, այլև կապիտալիստների միություն-
ները՝ միջոցով, և՛ կապիտալիստական մենաշնորհները
աճման հետ կապված՝ թանգության և սինդիկատնե-
րի գործադրած ձնշման աճումը բանվոր դասակարգի
վրա, սրա ստրկացումն իմպերիալիստական պետու-
թյան կողմից, պրոլետարիատի տնտեսական և քա-
ղաքական պայքարի ահազին դժվարացումը, և՛ իմ-
պերիալիստական պատերազմից առաջացող սարսափ-
ները, արհավիրքներն ու ավերածությունները, — այս
ամենն անխուսափելի յե դարձրել կապիտալիզմի կոր-
ծանումը և անցումը հասարակական տնտեսության
մի ավելի բարձր տիպի:

Իմպերիալիստական պատերազմը չի կարող
վերջանալ վոչ միայն արդարացի հաջողությամբ, այլև
ընդհանրապես նրանով, վոր բուրժուական կառավա-
րությունները քիչ թե շատ կայուն հաջողություն
կնքեն: Կապիտալիզմի զարգացման հասած աստիճա-
նի վրա պատերազմն անխուսափելիորեն վերածվել

և մեր աչքի առաջ վերածվում է շահագործվող աշխատավոր մասսաների, նրանց գլուխն անցած պրոլետարիատի քաղաքացիական պատերազմի՝ ընդդեմ բուրժուազիայի:

Պրոլետարիատի աճող դրոհը և մանավանդ նրա հաղթություններն առանձին յերկրներում՝ ուժեղացնում են շահագործողներին դիմադրությունը և առաջ են բերում կապիտալիստների միջնորդային միավորման նոր ձևեր (Ագգերի լիգա և այլն), վրոհք համաշխարհային մասշտաբով կազմակերպելով յերկրագնդի բոլոր ժողովուրդներին սխտեմատիկ շահագործումը, առաջին հերթին իրենց ջանքերն ուղղում են անմիջականորեն ճնշելու բոլոր յերկրների պրոլետարիատի հեղափոխական շարժումները:

Այս բոլորն անխուսափելիորեն զուգորդում են առանձին պետությունների ներսում մղվող քաղաքացիական կռիվը այն հեղափոխական պատերազմների հետ, վոր մղում են թե պաշտպանվող պրոլետարիան յերկրները և թե ճնշվող ժողովուրդները՝ իմպերիալիստական պետությունների լծի դեմ:

Այս պայմաններում պացիֆիզմի, կապիտալիզմի տիրապետության որով միջնորդային զինաթափման, միջնորդ դատարանների լողունդները և այլն՝ մոշ մեայն ուսկից ռուսական յին, այլև աշխատավորներին ուղղակի խաբելու միջոց, լողունդներ, վորոնց նպատակն է զինաթափել պրոլետարիատին և նրան հեռու պահել շահագործողներին զինաթափելու խնդրից:

Միայն պրոլետարական կոմունիստական հեղա-

փոխությունը կարող է հանել մարդկությունն իմպերիալիզմի և իմպերիալիստական պատերազմներին ստեղծած փակուղուց: Ինչպես էլ վոր լինեն հեղափոխությունը և զավարությունները և նրա հաղթվոր ժամանակավոր անհաջողությունները կամ հակահեղափոխական ալիքները—պրոլետարիատի վերջնական հաղթանակն անխուսափելի յե:

Համաշխարհային պրոլետարական հեղափոխությունն ալև հաղթանակը պահանջում է առաջավոր յերկրների բանվոր դասակարգի լիակատար վստահությունը, ամենասերտ յեղբայրական միություն և հեղափոխական գործողությունների ըստ կարելույն առավել միասնականություն:

Այս պայմաններն անխուսափելի յեն, յեթև սկզբունքորեն վճռականապես չխզվեն կապերը և անխնայ պայքարը չմղվի սոցիալիզմը բուրժուազիայի կողմից խեղաթյուրելու դեմ, վոր հաղթանակել է պաշտպանված սոցիալ-դեմոկրատական և սոցիալիստական կուսակցությունների վերանախվերում:

Այսպիսի խեղաթյուրում է մի կողմից ուղղումը նիզմի և սոցիալ-դեմոկրիզմի՝ խոքո՞ւ սոցիալիզմի, գործով ջովինդիմի հոսանքը, սեփական աղգային բուրժուազիայի թալանչիական շահերի պաշտպանությունը հայրենիքի պաշտպանության կեղծ լողունգով քողարկելն ինչպես առհասարակ, այնպես էլ հատկապես 1914 — 1918 թ. թ. իմպերիալիստական պատերազմի ժամանակ: Այս հոսանքն ստեղծվել է ճնորհիվ նրա, վոր առաջավոր կապիտալիստական

պետությունները կողոպտելով դադարեցրին և թույլ ժողովուրդներին՝ հնարավորություն են տալիս բուրժուազիային այդ կողոպուտով ձեռք բերված գերշահույթի հաշվին արտոնյալ վիճակի մեջ դնել և դրանով կաշառել պրոլետարիատի վերնախավերին, խաղաղ ժամանակում ապահովել նրանց մե տանելի քաղցենիական դոյուլթյուն և իր մոտ ծառայության վերցնել այդ խավերի ղեկավարներին: Ոպորտունիստներն ու սոցիալ-դոկտրինիստները ծառայելով բուրժուազիային՝ պրոլետարիատի ուղղակի դատակարարային թշնամիներն են, մանավանդ այժմ, յերբ նրանք կապիտալիստներին հետ դաշնակցած, զինված ձեռքով ճնշում են պրոլետարիատի հեղափոխական շարժումն ինչպես իրենց, նույնպես և ոտար յերկրներում:

Մյուս կողմից՝ սոցիալիզմի բուրժուական խեղաթյուրումն և «կենտրոնի» հոսանքը, վոր հավասարապես նկատվում և բոլոր կապիտալիստական յերկրներում, վորը առատաբերում և սոցիալ-դոկտրինիստների և կոմունիստների միջև, պաշտպանելով միասնականությունը առաջինների հետ և փորձելով վերականգնել սնանկացած II Ինտերնացիոնալը: Պրոլետարիատի պայքարի ղեկավարը՝ նրա ազատագրության համար՝ հանդիսանում և միայն նոր III Կոմունիստական ինտերնացիոնալը, վորը Զոկամներից մեկն և Համհի-ը: Այս Ինտերնացիոնալը փաստորեն ստեղծվել և նախկին սոցիալիստական կուսակցությունների խակալեթ պրոլետարական տարրերից մի շարք յեր-

կրներում, մանավանդ Գերմանիայում կոմունիստական կուսակցություններ առաջանալով, իսկ ձեականորեն հիմնվել և իր առաջին համագումարում՝ 1919 թվի մարտին, Մոսկվայում: Կոմունիստական ինտերնացիոնալը, վորը բոլոր յերկրները պրոլետարական մասսաների մեջ ավելի ու ավելի համակրանք և ձեռք բերում, վոչ միայն իր կոչումով և վերադարձում գեպի մարքսիզմ, այլև իր ամբողջ դադափարական-քաղաքական բովանդակութամբ, իր բոլոր դրեժոկություններով իրադրոժում և Մարքսի հեղափոխական ուսմունքը՝ դաված բուրժուական-ոպորտունիստական խեղաթյուրումներից:

Ջարգացնելով պրոլետարական ղեկառառության կոնկրետ խնդիրները Ռուսաստանի վերաբերմամբ, վորը գլխավոր հատկանիշը ընդհանրության մոնր-բուրժուական խավերի թվական դեբազանցությունն և, Համհի-ը հետևյալ կերպով և վորոշում այդ նպատակներ:

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲՆԱԳԱՎԱՐՈՒՄ

1. Բուրժուական հանրապետությունը, նույնիսկ ամենագեժմոկրատականը, վորը սրբագործվում և համաժողովրդական, համազգային կամ արտադասական դային կամքի բողոնդներով, իրականում անխուսափելիորեն բուրժուազիայի ղեկառառության յեր մնում, աշխատավորների աշխատանքի ժամանակությունը մի բուրժուական կապիտալիստների փորձաքննություն և ճնշող մի մե-

քենա՝ շնորհիվ այն բանի, վոր դոյությունն ունեւ հողի և արաադրութեան ալ միջոցների մասնաժողոր սեփականութեան: Պրան հակառակ, պրոլետարական կաս խորհրդային դեմոկրատիան ամբողջ պետական ապարաւի, տեղական և կենտրոնական, վարից-վեր, մըջտական և միակ հիմքը դարձրեց հենց կապիտալիզմից ճնշված դասակարգերի, պրոլետարների և ամենանաչքավոր գոյուղացիների— կիսապրոլետարների, ալսինքն բնակչութեան անաղին մեծամասնութեան մասաշական կադմակերպութեանները:

Հենց դրանով խորհրդային պետութեանն իրադործեց, ի դեպ անհամեմատ ավելի լայն չափով, քան վորեք ալ տեղ, տեղական և մարդային ինքնավարութեան, առանց վերեւից նշանակվող վորեք իշխանութեան: Գոսակցութեան նալատակն և անդու աշխատանքով իսկապես լիովին կենսագործել այդ դերագոյն տիպը դեմոկրատիզմի, վորն իր կանոնավոր գործառնութեան համար մասսաների կուլտուրականութեան, կադմակերպվածութեան և ինքնագործունեյութեան մակարդակը մշտական բարձրացում և ալահանջում:

2. Հակառակ բուրժուական դեմոկրատիայի, վոր թաղցնում և բուրժուադիայի պետութեան դասակարգային բնույթը, խորհրդային իշխանութեանը բարորեն ընդունում և ամեն մի պետութեան անխուսափելի դասակարգային բնույթը, քանի բոլորովին չի չքացել հասարակութեան բաժանումը դասակարգերի և դրա հետ միատին՝ ամեն մի պետական իշխանու-

թեան: խորհրդային պետութեանը, իր իսկ եյուութեամբ, ուղղված և շահագործողները դերագրութեանը ճնշելուն, և խորհրդային սահմանագրութեանը կանգ չի առնում շահագործողներին քաղաքական իրավունքները գրկելու առաջին իսկ տուննալով այն, վոր ամեն մի աղատութեան լաբեյութեան և, յիթե հակասում և աշխատանքը կապիտալի ճնշումից աղատելուն: Անշեղ դուրս բերելով շահագործողները դիմագրութեան ճնշումը և դադարաբալանորեն պայքարելով բուրժուական իրավունքների ու աղատութեանների բացարձակ բնույթի վերաբերմամբ խորապես արմատացած նախապաշարութեաների դեմ՝ միաժամանակ պրոլետարիատի կուսակցութեան խնդրն և պարզաբանել վոր քաղաքական իրավունքները գրկելն ու աղատութեան ինչպիսի սահմանափակում ել վոր լինի, դրանք անհրաժեշտ են բացառապես վորպես պայքարի ժամանակավոր միջոցներ՝ իրենց արաոնութեանները պաշտպանելու կամ վերականգնելու դիտումով շահագործողների ձեռնարկած փորձերի դեմ: Վերանայելով մարդը մարդու միջոցով շահագործելու ողբիկով հնարավորութեանը, կվերանանա և այդ ժամանակավոր միջոցների անհրաժեշտութեանը, և կուսակցութեանը կձգտի սահմանափակել կամ լիովին վերացնել դրանք:

3. Բուրժուական դեմոկրատիան ոահմանափակում եր ձեռնադրեն տարածելով հալածարարպես բոլոր քաղաքացիների վրա քաղաքական իրավունքները և աղատութեանները, ինչպիսիք են ժողովների,

միություններ, մամուլի իրավունքները: Բայց իրոք բուրժուական դեմոկրատիայի ժամանակ ինչպես վարչական պրակտիկան, այնպես էլ գլխավորապես աշխատավորների տնտեսական ստրկությունը, վերջիններին միշտ դնում էին այդ ազատություններով ու իրավունքներով քիչ թե շատ լայն կերպով ոգտըվելու անհնարին դրության մեջ:

Ընդհակառակը, պրոլետարիան դեմոկրատիան իրավունքները և ազատությունները ձեռնարկեց հաշտվելու փոխարեն դրանք փաստորեն տրամադրում է ամենից առաջ և ամենից շատ բնակչության հենց այն դասակարգներին, վրոնք ճնշվում էին կապիտալիզմից, տախնձն՝ պրոլետարիատին և դուրացիությանը: Դրա համար խորհրդային իշխանությունը խլում է բուրժուազիայից շինություններ, տպարաններ, թղթի պահեստներ և այլն՝ դնելով դրանք աշխատավորների ու նրանց կազմակերպություններին լիակատար տրամադրության տակ:

Համ կի խնդիրն այն է, վր աշխատավոր բնակչության էլ ավելի լայն խասաներ ներգրավել դեմոկրատական իրավունքներից և ազատություններից ոգտվելու համար և ընդլայնել դրա նյութական հասարակությունը:

4. Բուրժուական դեմոկրատիան դարերի ընթացքում ազդարարել է մարդկանց իրավահավասարություն՝ անկախ սեռից, կրոնից, ցեղից և ազգությունից, բայց կապիտալիզմը վր մի տեղ թույլ չի տվել իրապես իրագործելու այդ իրավահավասարու-

թյունը, իսկ իր իմպերիալիստական ստադիայում չափազանց սրել է ցեղային և ազգային ճնշումը: Միայն ընդհանրապես իշխանություն է, նա կարողացավ մինչև վերջը և կյանքի բոլոր ասպարեզներում, առջին անգամ աշխարհում, անցկացնել այդ իրավահավասարությունը, կիպ մինչև կնոջ անհավասարության վերջին հեռքերի վրնչացումն ամուսնական և առհասարակ ընտանեկան իրավունքի ասպարեզում: Ներկա մոմենտում կուսակցության խնդիրն է դերազանցապես դադարաբական և դաստիարակչական աշխատանք կատարել՝ նախկին անհավասարության ու կանխակալ համոզմունքները բոլոր հեռքերը միանգամայն վրնչացնելու համար, մանավանդ պրոլետարիատի և դուրացիական հետամնաց խավերի մեջ:

Չսահմանափակվելով կանանց ձեռնականավասարությամբ՝ կուսակցությունը ձգտում է նրանց ազատել հնացած տնային տնտեսության նյութական ծանրությունից՝ փոխարինելով այդ տնտեսությունը կոմունա-տներով, հասարակական ճաշարաններով, կենտրոնական լվացքատներով, մսոբներով և այլն:

5. Անհամեմատ ավելի մեծ հնարավորություն ընձեռելով աշխատավորական մասսաներին, քան բուրժուական դեմոկրատիայի և պարլամենտարիզմի որով, վր պատգամավորներ ընտրեն և Ֆետ կանչեն բանվորները ու դուրացիները համար տմենահեշտ և մատչելի յեղանակով՝ միաժամանակ խորհրդային իշխա-

նունթիւնը վոչնչացնում և պարլամենտը չի դնի բացասական կողմերը, մասնավորապէս որ երեսօտքը և գործադիր իշխանութիւններն անջատու մնա իրարից, ներկայացուցչական ժողովներն կտրվածութիւնը մասնաանկելից և այլն:

Խորհրդային պետութիւնը մոտեցնում և պետական ապարատը մասնաանկելն նաեւ նրանով, վոր բնութեան միավորը և պետութեան հիմնական բջիջը դառնում է վոչ թե տերիտորիալ շրջանը, այլ արտադրական միավորը (գործարան, ֆաբրիկա):

Կուսակցութեան խնդիրն այն է, վոր ամբողջ աշխատանքն այդ ուղղութեամբ կատարելով՝ իրագործի իշխանութեան որդաններն և աշխատավոր մասնանկելն հետագայ մերձեցումը՝ այդ մասնանկելի միջոցով դեմոկրատիզմը պրակտիկայում ավելի և ևս խտութեամբ և ավելի ևս լրիվ իրագործելու, առանձնապէս պաշտոնատար անձերն պատասխանատուութիւն և հաշվետուութիւն տնկեցնելու ճանապարհով:

6. Միևնուրեք բուրժուական դեմոկրատիան, հակառակ իր դեկլարացիաներին, զորքն ունեւոր դասակարգերն զործիք և դարձրել, անջատելով այն աշխատավոր մասնանկելից և հակադրելով այն զրանց, քաղաքական իրավունքներն իրագործելու հնարավորութիւնը զինվորներն համար վոչնչացնելով՝ կամ դժվարացնելով, — Խորհրդային պետութիւնը ձուլում է իր որդաններում, խորհուրդներում, բանվորներին և զինվորներին՝ նրանց իրավունքներն հալա-

սարութեան և նրանց շահերն միութեան հիմունքներով: Կուսակցութեան խնդիրն է՝ պաշտպանել ուղարկացներ բանվորներն և զինվորներն այդ միութեանը խորհուրդներում, ամբողջելով զինված ուժի անքտակելի կապը պրոլետարիատի ու կիսապրոլետարիատի կազմակերպութիւններն հետ:

7. Ամբողջ հեղափոխութեան մեջ քաղաքային արդիւնաբերական պրոլետարիատի, վորպէս աշխատավոր մասնանկելի տմենից շատ համակենտրոնացած, միավորված, լուսավորված և պայքարում կոխված մասն, դեկալար դերն խոտանալով և թե խորհուրդներն առաջացման մեջ և թե դրանց զարգանալու և իշխանութեան որդաններ դառնալու ամբողջ ընթացքում: Մեր Խորհրդային սահմանադրութիւնն արտահայտել և այդ, վերապահելով արդիւնաբերական պրոլետարիատին մի շարք արտոնութիւններ՝ դրողին համեմատաբար ավելի ցրել մանր-բուրժուական մասնանկելի հանդէպ:

Համեկի, պարզաբանելով գյուղի սոցիալական կազմակերպման դժվարութիւններն հետ պատմականորեն կապված այդ արտոնութիւններն ժամանակավոր բնույթը, պետք է ձգտել առջիկ ու սիստեմատիկորեն ոգտագործելու արդիւնաբերական պրոլետարիատի այդ դրութիւնը նրա համար, վոր ի հակադիր նեղ-գնխային և նեղ պրոֆեսիոնալ շահերն, վոր կապիտալիզմի նոսրացում բանվորներն մեջ, ավելի սերտ կերպով միացնի գյուղական պրոլետարիատի ու կիսապրոլետարիատի, այլև միջին գյուղացիութեան

ամենից հետաձուգեց ու ցվել մասսաներին առաջադրեց քանվորների հետ:

8. Միայն շնորհիվ պետութայն խորհրդային կազմակերպման կարող եր պրոլետարիատը հեղափոխությունը միանգամից փոխել և հիմնվել կործանել պետութայն հին, բուրժուական, չինովնիկական և դատական ապարատը: Սակայն լայն մասսաների վռչքազանաչափ բարձր կուլտուրական մակարդակը, մասսաների կողմից պատասխանատու դերքերում առաջ քաջված աշխատողների անհրաժեշտ փորձառության բացակայությունը կառավարման գործում, ծանր պայմաններում հին դպրոցի մասնագետներին արագությամբ գործի հրավերելու անհրաժեշտությունը և այլ, վեր քաղաքային ընկերների ամենազարգացած խավը վերցված և զինվորական աշխատանքի, խորհրդային կարգերում բյուրոկրատիզմի մասնակի վերածնունդ են առաջացրել:

Ամենավճակապ պայքար մղելով բյուրոկրատիզմի դեմ՝ Համեկն այդ չարիքի լրակատար հաղթահարման համար պաշտպանում և հետևյալ միջոցները:

1) Պարտադիր կեցւոյի ներդրովել խորհրդի յուրաքանչյուր անդամին՝ պետութայն կառավարման ասպարեզում վորոշ աշխատանք կատարելու համար:

2) Հանրապարհ փոխել այդ աշխատանքներն այնպէս, վոր նրանք ստորձանաբար ընդգրկեն կառավարման բոլոր հյուղերը:

3) Աստիճանաբար ներդրովել զլիսովին ամբողջ աշխատավոր բնակչությունը պետութայն կառավարման աշխատանքին մասնակցելու համար:

Բոլոր այս միջոցները լրակատար և բազմակողմանի գործադրությունը լինելով հետագա քայլը այն ճանապարհի, վորը վրա կանգնած եր Պարլիզի կոմունան, և կառավարման ֆունկցիաները պարզացումը՝ աշխատավորների կուլտուրական մակարդակը բարձրացնելը՝ տանում են դեպի պետական իշխանության վոչնչացումը:

ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԲՆԱ- ԳԱՎԱՌՈՒՄ

9. Ազգային հարցում Համեկն զեկավարվում և հետեյալ գրություններով:

1) Յեւակեան և ընդունվում տարբեր ազգությունների պրոլետարների և կիսապրոլետարների մերձեցման քաղաքականությունը՝ կալվածատերերի և բուրժուազիայի տապալման նպատակով միատեղ հեղափոխական պայքար մղելու համար:

2) Նպատակ ունենալով հաղթահարել ճնշված յերկրների աշխատավոր մասսաների անվստահությունը դեպի այդ յերկրները ճնշած պետությունների պրոլետարիատը, անհրաժեշտ և ամեն մի ազգային խմբակցության բոլոր և յուրաքանչյուր տեսակի արտոնությունների վոչնչացում, ազգությունների լրակատար իրավահավասարություն, պետականորեն անջատվելու իրավունքի ճանաչումը գաղութների և անիրավահավասար ազգությունների համար:

3) Նույն նպատակով, վորպէս դեպի լրակատար

միությունն տանող անցումային ձևերից մեկը, կուսակցությունն առաջադրում է խորհրդային տիպով կազմակերպված պետությունների ֆեդերատիվ միավորումը:

4) Այն հարցում, թե ով ե ազդային անջատման կամքի կրողը, համեկ կանգնած ե պատմական դասակարգային տեսակետի վրա, հաշվի առնելով, թե իր պատմական զարգացման վոր աստիճանի վրա յե կանգնած ավյալ ազգը՝ միջնադարից դեպի բուրժուական դեմոկրատիա, թե՛ բուրժուական դեմոկրատիայից դեպի խորհրդային կամ պրոլետարական դեմոկրատիա տանող ճանապարհի վրա:

Համենյան դեպս այն ազգերի պրոլետարիատի կողմից, վոր ճնշող ազգեր են յեղել, անհրաժեշտ ե, վոր առանձին դեմոկրություն ե առանձին ուղարկություն գործ դրվի ճնշված կամ անիրավասարադաս գերի առնող մասնանիների ազգային զգացմունքներին ննացորդների վերաբերմամբ: Միայն այդպիսի քաղաքականությամբ ե հնարավոր պայմաններ ստեղծել միջազգային պրոլետարիատի ազդայնորեն այլասեռաբերել իրոք ամուր, հոժարակամ միություն համար, ինչպես այդ ցույց տվեց մի շարք ազգային խորհրդային հանրապետությունները՝ Խորհրդային Ռուսաստանի շուրջը միավորվելու փորձը:

10. Ռազմական բնագավառում կուսակցության խնդիրները սահմանվում են հետևյալ հիմնական գրություններով.

1) Ի մպերիալիզմի կազմալուծման ե աճող քաղաքացիական պատերազմի դարաշրջանում հնարավոր չե վոչ պահպանել հին բանակը, փչ նորը կազմակերպել այսպես՝ կոչված ապագա սակարդային կամ համազգային հիմքերի վրա: Գաբմը բանակը վորպես պրոլետարական դիկտատուրայի գործիք՝ անհրաժեշտ ընեն պետք ե առնենա բացորոշ դասակարգային բնույթ, այսինքն՝ կազմվի բացառապես պրոլետարիատից ե սրան մոտիկ՝ գաղաղացիության կիսապրոլետարական խավերից: Միայն դասակարգերի վոչնչացման կապակցությամբ նմանորինակ դատակարգային բանակը կվերածվի համաժողովրդական սոցիալիստական միլիցիայի:

2) Անհրաժեշտ ե բոլոր պրոլետարներին ու կիսապրոլետարներին ամենալայն չափով սովորեցնել ռազմական գործը ե համապատասխան առարկաների դասավանդություն մտցնել դպրոցում:

3) Կարմիր բանակի ռազմական ուսուցման ու դաստիարակման առնատանքը կատարվում ե դասակարգային համախմբման ե սոցիալիստական լուսավորություն հիմունքով: Ուստի անհրաժեշտ են հոսսակի ե անձնվեր կոմունիստներից քաղաքական կոմիտարներ ռազմական պետերին կից, ե կոմունիստական

բջիջները կազմակերպուած յուրաքանչյուրը զորամասուում՝ ներքին դադափարական կապ և գլխակից ղեկսցիպլինա հաստատելու համար:

4) Ի հակակշիռ հին բանակի կառուցվածքի անհրաժեշտ է՝ զուտ զորանոցային ուժուցման բոտ կարելույն կարճ ժամկետ, զորանոցների մերձեցում ռազմական և ռազմա-քաղաքական դպրոցների տիպին՝ բոտ կարելույն սերտ կապ հաստատել զինվորական կազմակերպութիւններին և ֆաբրիկաներին, գործարաններին, արհեստակցական միութիւններին, գյուղական չքավորութեան կազմակերպութիւններին հետ:

5) Յերտասարդ հեղափոխական բանակին կարող է տրվել անհրաժեշտ կազմակերպական կապ և կաշուութիւն գլխակից բանվորներին և գյուղացիներին միջից յեւածյառաջին նվազ թիւով ստորին, հրամանատարական կազմի ոգնութեամբ միայն: Ավելի ընդունակ, յեւանդուն և յոցիլալիզմի գործին նվիրված զինվորներին հրամանատարական պաշտոններին համար պատրաստելը, այդ պատճառով, բանակի ստեղծման գործում կարեւորագոյն խնդիրներից մեկն է:

6) Անհրաժեշտ է ամենալայն ինքնուրուպ ոգտադործել և կիրառել վերջին համաշխարհային պատերազմի ուղեբառով և տեխնիկական փորձը: Այս կապակցութեամբ անհրաժեշտ է բանակի կազմակերպման և նրա ուղեբառով դեկավարութեան գործին լայնորեն ներդրակել հին բանակի դպրոցն անցած զինվորական մասնազետներին: Իր հերթին, այսպիսի ներդրակման անհրաժեշտ պայմանն է բանակի քաղաքական դեկա-

վարութիւնը և հրամանատարական կազմի ամենակոդմանի վերահսկողութիւնը կենտրոնացնել բանվոր դասակարգի ձեռքում:

7) Հրամանատարական կազմի ընտրականութեան պահանջը, վոր ահագին սկզբունքային նշանակութիւն ուներ բուրժուական բանակի վերաբերմամբ, վորտեղ հրամանատարական կազմը ջոկվում և դատարակվում էր վորպես զինվորներին և զինվորներին միջոցով՝ աշխատավոր մասսաների դասակարգային հպատակեցման ապարատ, միանգամայն կորցնում է իր սկզբունքային նշանակութիւնը դասակարգային բանվորական և գյուղացական կարմիր բանակի վերաբերմամբ: Ընտրականութեան և նշանակովութեան հնարավոր համակցումը (комбинация) հեղափոխական դասակարգային բանակին թիւադրվում է գործնական նկատառումներով և կախված է զորամասերի կազմավորման առկա մակարդակից, համախմբվածութեան աստիճանից, հրամանատարական կազմերի առկայութիւնից և այլն:

ԴԱՏԱՍՏԱՆԱԿԱՆ ԲՆԱԳԱՎԱՌՈՒՄ

11. Իր ձեռքն առնելով ամբողջ իշխանութիւնը և առանց մնացորդի վերացնելով բուրժուական տիրապետութեան որդանները — նախկին կառուցվածքի դատարանները՝ պրոլետարական դեմոկրատիան բուրժուական դեմոկրատիայի «դատավորներին ընտրականութիւնը ժողովրդի միջոցով» ֆորմուլի-

փոխարեն առաջ և քաջել «դատավորների ընտրա-
կանութիւնն աշխատավորներից՝ միայն աշխատա-
վորներէ միջոցով» դատակարգային լոգուհը և այն
կրօնաւել և դատարանի ամբողջ կազմակերպութեան
մէջ, միաժամանակ հալածարեցներով յերկու սեւերին
բոլոր իրավունքներու, ինչպէս դատավորների ըն-
տրութեան, նուայպես և դատավորների պարտակա-
նութիւնները վարելու ընթացքում:

Պրոլետարիատի և չքավոր դուռնացիութեան ամե-
նալայն մասաներին արտադրութեան վարելուն ներ-
գրւելու համար՝ դատարանի մէջ մտցւած և մշտապես
փոխարինւող ժամանակավոր դատավոր-ատենակալնե-
րի մասնակցութիւնը՝ ցուցակները կազմելուն մասնա-
կից դարձնելով մասսայական բանփորակն կազմա-
կերպութեաններին, արհեստակցական միութիւն-
ներին և այլն:

Նախկին տարբեր կառուցվածքի և բաղմամբով
ինստանցիաներ ունեցող դատարանների անվերջ
շարանի փոխարեն միասնական ժողովրդական դա-
տարան ստեղծելով՝ խորհրդային իշխանութիւնը
պարզեցրել և դատարանի կառուցվածքը՝ դատարանը
բացարձակապես մատչելի դարձնելով ընակչութեանը
և վերացնելով գործադրութեան ամեն տեսակի քաջ-
քառակները:

Վերացնելով տապալված կառավարութիւնների
որենքները, խորհրդային իշխանութիւնը հանձնարա-
րել և խորհուրդների ընտրած դատավորներին իրա-
զործել պրոլետարիատի կառքը, գործադրելով նրա

դեկրետները, իսկ այգիլիների բացակայութեան
կամ թերի լինելու դեպքում՝ դեկավարվել սոցիալիս-
տական իրավադրութեան:

Պատժի ընազալառում այդ ձևով կազմակերպ-
ված դատարաններն արդեն հանդեսներ են պատժի
ընտրութեան արմատապես փոխելուն՝ լայն չափերով իրա-
զործելով պայմանական դատապարտութեանը, հասա-
րակական պարտականքը կիրառելով վորպես պատժի
միջոց, փոխարինելով ազատազրկումը պարտադիր
աշխատանքով՝ ազատութեան պահպանումով, փոխա-
րինելով բանտերը դատաւարակչական հաստատու-
թիւններով և հնարավորութիւն տալով գործադրելու
ընկերական դատարանների պրակտիկան:

Համկի հետամուտ լինելով դատարանի ազագա
զարգացման աշխարհի ձանապարհով, պետք և ձգտի
ներան, վոր դատաւարական պարտականութիւնների
կառարմանը ղլլովին ներգրծվել ամբողջ աշխատավոր
ընակչութեանը, և պատիժների սխտեմը վերջնակա-
նապես փոխարինվի դատաւարակչական բնույթ կրող
միջոցների սխտեմով:

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԼՈՒՍԱՎՈՐՈՒԹՅԱՆ ԲՆԱԳԱՎԱՌՈՒՄ

12. Ժողովրդական լուսավորութեան բնագավա-
ռում Համկի նպատակ և դնում գլուխ բերել 1917
թվի Հոկտեմբերյան հեղափոխութեանց սկսած
գործը՝ դարձրել բուրժուազայի դատակարգային տե-

բապտիստության գործիքից դարձնել հասարակությունը
դասակարգերի բաժանելը լիակատար վոչնչացնելու
գործիք, հասարակության կոմունիստական վերաբեր-
ման գործիք:

Պրոլետարիատի դիկտատուրայի շրջանում, այ-
սինքն կոմունիզմի լիակատար իրագործումը հնարա-
վոր դորձնող պայմանները պատրաստելու շրջանում,
դպրոցը վոչ միայն պետք է լինի առհասարակ կո-
մունիզմի սկզբունքները տարածող, այլև պրոլետա-
րիատի դադափարական, կադմակերպական, դաստիա-
րակչական ազդեցությունն աշխատավոր մասնաների
կիսապրոլետարական և վոչ-պրոլետարական խավերի
վրա տարածողը՝ կոմունիզմը վերջնականապես հաս-
տատելու ընդունակ սերունդ դաստիարակելու նպա-
տակով: Այդ ճանապարհին նիւրիայիս մոտավոր խըն-
դիրն է՝ խորհրդային իշխանության արդեն հաստա-
տած դպրոցական ու լուսավորական գործի հետեյալ
հիմքերի հետագա զարգացումը:

1) Ձրի ու պարտադիր ընդհանուր ու պոլիտեխ-
նիկական (թեորիապետ և գործնականորեն արտա-
դրության բոլոր գլխավոր ճյուղերին ծանոթացնող)
կրթություն յեւկու սեռի բոլոր յերիւանների համար
մինչև 17 տարեկանը:

2) Ստեղծել նախադպրոցական հիմնարկություն-
ներ՝ մոտերների, պարտեզների, ոջախների ցանց և
այլն, հասարակական դաստիարակությունը բարելա-
վելու և կնոջ ազատագրելու նպատակով:

3) Լեովին իրագործել միասնական աշխատան-

ային դպրոցի սկզբունքները՝ կատարելով դասավան-
դում մայրենի լեզվով, յերկու սեռի յերկաւաններին
հատեղ սովորեցնելով, անպայման աշխարհիկ, այ-
նքն վորեւ կրոնական ազդեցությունից ազատ,
տուցման և հասարակական-արտադրողական աշ-
խատեցի միջև սերտ կապ հաստատող, կոմունիս-
տական հասարակության համար բաղմալիղմանի
որդացում ունեցող անգամներ պատրաստող դպրոց:

4) Բոլոր սովորողներին պետության հաշվին մա-
սկարարել սնունդ, հագուստ, վոտման, ուսում-
ական պետույքներ:

5) Պատրաստել կոմունիզմի դադափաներով
ըշնչված՝ լուսավորության աշխատողների նոր
սերեր:

6) Ներգրավել աշխատավոր բնակչությանն ակտիվ
սանակցություն ցույց տալու լուսավորության գոր-
ն (Վոդովոդեական կրթության խորհուրդները)
սրդացում, դրադեաների մոբիլիզացիա և այլն):

7) Յույց տալ պետական բաղմալիղմանի ող-
ւթյուն բանվորների և դուղադիներին ինքնակը-
րության և ինքնադարգացման գործին (արտադպրո-
սկան կրթության հաստատությունների ցանցի
սեղծում—դրադարաններ, հասակավորներ դպրոց,
դովրդական տներ և համալսարաններ, դոսընթաց-
ը, դասախոսություններ, կինեմատոգրաֆներ, սու-
ւաներ և այլն):

8) Լայնորեն զարգացնել արհեստակցական կըր-
ւթյունը 17 տարեկանից բարձր հասակ ունեցող-

ների համար, բնդհանուր պոլիտիկաների կազմակերպման գիտելիքների հետ միասին:

9) Բոլոր սովորելի ցանկացողների և առաջին հերթին բանվորների համար լայն կերպով մատչելի դարձնել բարձրագույն դպրոցի լսարանները, բարձրագույն դպրոցում դասավանդելու գործունեությունն անհրաժեշտ է բոլոր նրանց, ովքեր կարող են այնտեղ ուսուցիչ, թարգմանիչ, ուսուցիչի և կադրերի միջև յեղած բոլոր և ամեն տեսակի աշխատական արգելքների վերացում. սովորողների նյութական ապահովում՝ պրոլետարների և գյուղացիների բարձրագույն դպրոցից ոչ մի կողմից փաստական հնարավորություն տալու նպատակով:

10) Հավասարապես անհրաժեշտ է աշխատավորներին համար բանալ և մատչելի դարձնել արվեստների ամբողջ դանձարանը, արվեստներ, վրձնարարություններ և այլն, որոնք աշխատանքի շահագործման հիման վրա ու մինչև այժմ շահագործողների բացառիկ տրամադրության տակ են գտնվել:

11) Զարգացնել կոմունիստական դադափարների ամենալայն պրոպագանդը և այդ նպատակով ոչ տագործից պետական լիցենզիայի տակ արգելադրվող միջոցները:

ԿՐՈՆԱԿԱՆ ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԲՆԱԳՍՎԱՌՈՒՄ

13. Կրոնի վերաբերմամբ Համ ԿԿ չի բավականանում արդեն իսկ որին անհանգցված՝ յեկեղեցին պետությունից և դպրոցը յեկեղեցուց բաժանելով, այսինքն այն ձեռնարկում ենելով, վորոնք բուրժուական դեմոկրատիան առաջադրում է իր ծրագրերի մեջ, սակայն աշխարհում վոչ մի տեղ դուրս չի բերել, զնորմիկ կադրերի և կրոնական պրոպագանդի միջև յեղած բազմապատկազմ փաստական կապերի:

Համ ԿԿ դեկլավարվում է այն համոզումով, թե մասսաների բովանդակ հասարակական-տնտեսական գործունեության պլանաչափության ու դիտակցության լրագործումն և միայն, վոր կարող է լիովին մնացնել կրոնական նախապաշարումները: Կուռակցությունը ձգտում է լիովին փչրել հարստահարող դասակարգերի և կրոնական պրոպագանդի կազմակերպության միջև յեղած կապը՝ նպաստելով աշխատավոր մասսաների փաստական ազատագրմանը կրոնական նախապաշարումներից և կազմակերպելով ամենալայն զիտական-լուսավորական և հակակրոնական պրոպագանդ: Ընդամենն անհրաժեշտ է հոգատարության խուսափել հավատացյալների գլխացմունքների ամեն տեսակի վերավորանքից, վորը տանում է դեպի կրոնական մոլեռանդության ամբողջում միայն:

14. Անշնդ շարունակել և ավարտել բուրժուազիայի սեփականադրվումը, վորն սկսված և և իր դրկալոր և հիմնական մասերում արդեն վերջացրած և, անշնդ շարունակել և ավարտել արտադրության ու շրջանառության միջոցները խորհրդային հանրապետության, այսինքն բոլոր աշխատավորների ընդհանուր սեփականություն դարձնելը:

15. Իբրև խորհրդային խոսանության ամբողջ տնտեսական քաղաքականությունը վորոշող գլխավոր և հիմնական խնդիր համարել յերկրի արտադրողական ուժերի բարձրացումը բոլոր միջոցներով: Եկատի ունենալով այն ծանրագույն ավերածություններ, վոր ապրում և յերկրի, պետք և բնակչության տնհրաժեշտ միջերջների քանակն անմիջապես և ըստ ամենայնի ճատացնելու գործնական նպատակին յենթարկված լինեն մնացած բոլորը: Այդ ուղղությամբ ստացված գործնական հետեանքներով պետք և չափվի ժողովրդական տնտեսության հետ կապված խորհրդային յուրաքանչյուր հիմնարկության աշխատանքի հաջողությունը: Ընդամին տնհրաժեշտ և առաջին հերթին ուղղվածություն դարձնել հետևյալի վրա.

1) Իմպերիալիստական տնտեսության կազմալուծումը խորհրդային ղինարարության առաջին ժամանակաշրջանին ժառանգություն և թողել վորոշ քա-

ռայնություն արտադրության կազմակերպման և կառավարման մեջ: Ավելի ստեղծողականորեն և առաջ քաշվում, իբրև արմատական խնդիրներէց մեկը, յերկրի ամբողջ տնտեսական գործունեյության առավելագույն միավորումը մի համապետական պլանով, արտադրության առավել կենտրոնացումը՝ ըստ առանձին ճյուղերի ու ճյուղերի խմբերի այն միավորներու և լավագույն արտադրական միավորները մեջ այն կենտրոնացնելու իմաստով: Այլև տնտեսական խնդիրներն արագ իրագործելու իմաստով, արտադրական ամբողջ ապարատի առավել կարգավորումը, յերկրի բոլոր նյութական միջոցների նպատակահարմար և խնայողաբար ոգտագործումը:

Ընդամին տնհրաժեշտ և հոգ տանել մյուս ժողովուրդներին հետ տնտեսական աշխատակցությունը և քաղաքական կապերն ընդլայնելու մասին, միաժամանակ ձգտելով միասնական տնտեսական պլան սահմանել զբանցելը նրանց հետ, վորոնք արդեն խորհրդային կարգերը յեն անցեր:

2) Մանր և տնայնագործական արդյունաբերության նկատմամբ տնհրաժեշտ և լայն կերպով ոգտագործել այն՝ տնայնագործներին պետական պտովներ տալու միջոցով, տնայնագործությունը և մանր արդյունաբերությունը մտցնել հում նյութի և վառելանյութի մատակարարման ընդհանուր պլանի մեջ, այլև նրա ֆինանսական ոգնությունը, առանձին տնայնագործներին, տնայնագործական արածներին, արտադրական կոոպերատիվներին և մանր ձեռնար-

կուխյուններին ավելի խոշոր արտադրական և ար-
դյունաբերական միավորներին մեջ միավորելու պայ-
մանով. նման միավորումներին խրախուսել նրանց
տնտեսական առավելություններ տալու միջոցով,
վորոնք նպատակ ունեն վերացնել տնայնագործներին՝
մասն արդյունաբերողներ դառնալու ձևումը և
ստեղծին արտադրության այդ հետաձուգ ձևերի
անհիշվառադին փոխանցումն ավելի բարձր՝ խոշոր
մեքենայացված, ինդուստրիայի:

3) Հանրայնացրած արդյունաբերության կազ-
մակերպական ապարատն առաջին հերթին պետք է
հենվի արհեստակցական միություններին վրա: Նրանք
պետք է միշտ ավելի և ավելի ազատագրվեն ցեխա-
յին սահմանափակություններից ու դառնան խոշոր ար-
տադրական միավորումներ, վորոնք բնագործում են
արտադրության տվյալ ճյուղի աշխատավորներին մե-
ծամասնությունը, իսկ աստիճանաբար նաև բոլորին
գլխավորին:

Խորհրդային հանրապետության որևէ քննիչի և
հաստատված պրակտիկայի համաձայն արդեն մաս-
նակցություն ունենալով արդյունաբերության կա-
ռավարման բոլոր տեղական և կենտրոնական որգան-
ներում՝ հետագայում արհեստակցական միություն-
ները պետք է փաստորեն իրենց ձեռքում կենտրո-
նացնեն ամբողջ ժողովրդական տնտեսության, վոր-
պես միասնական տնտեսական ամբողջության, բո-
վանդակ կառավարումը: Այդպիսով՝ ապահովելով
կենտրոնական պետական կառավարման, ժողովրդա-

կան տնտեսության և աշխատավորության լայն մաս-
նակցություններ անջակատելի կապը՝ արհեստակցական միու-
թյունները պետք է վերջիններին ամենալայն չափով
մասնակից անեն տնտեսավարության անմիջական
գործին: Արհեստակցական միություններին մասնակ-
ցությունը տնտեսավարությանը և միաժամանակ
նրանց միջոցով լայն մասնակցությունները դրան՝
խորհրդային իշխանության տնտեսական ապարատի
բյուրոկրատացման դեմ պայքարելու գլխավոր միջոցն
է և ճնարավորություն և տալիս իրոք ժողովրդական
վերահսկողություն հաստատելու արտադրության
արդյունքներին վրա:

4) Ժողովրդական տնտեսության պլանաչափ
զարգացման նպատակով պետությունը մեջ յեղած ամ-
բողջ բանվորական ուժի անհրաժեշտ առավելագույն
ոգտագործումը, նրա ուղիղ բաշխումն ու վերաբաշ-
խումը ինչպես տարբեր տեղիտրելալ մարզերի,
նույնպես և ժողովրդական տնտեսության տարբեր
ճյուղերի միջև, պետք է կազմի խորհրդային իշխա-
նության տնտեսական քաղաքականության մոտակա
խնդիրը, քաղաքականություն, վորը կարող է
իջադրվել նրա կողմից՝ միայն սերտ կապ պահպա-
նելով արհեստակցական միություններին հետ-
քոչ հասարակական աշխատանքներ կատարելու հա-
մաք արհեստակցական միություններին մասնակցու-
թյամբ ամբողջ աշխատունակ բնակչության գլխո-
վին մոբիլիզացիան խորհրդային իշխանության կող-

մից պետք է անհամեմատ լայն ու ավելի սխտանմատիվորեն կիրառվի, քան այդ արվել է մինչև հիմա:

5) Աշխատանքի կապիտալիստական կազմակերպման անկման պայմաններում յերկրի արտադրական ուժերը կարող են վերականգնվել ու զարգանալ, իսկ արտադրություն սոցիալիստական յեղանակը կարող է ամբանալ միայն աշխատավորների ընկերակից կարգապահություն, նրանց առավելագույն ինքնագործունեություն, պատասխանատվություն գերակցություն է աշխատանքի արդյունավետություն փոխադարձ ամենախիստ վերահսկողություն սահմանելով:

Այդ նպատակին հասնելը համառ, սխտանմատիվ աշխատանք է պահանջում մասնաների վերադաստիարակման դրծում, վորը դյուրացված է րպժ հենց ճնորհիվ նրա, վոր մասնաները դրծնականում տեղում են կապիտալիստիկ, կալվածատիրոջ և վաճառականին հետքները և սեփական պրակտիկայի փորձով այն համոզման են դալիս, վոր իրենց բարեկեցություն մակարդակը բացառապես իրենց սեփական աշխատանքի կարգապահությունից է կալված:

Նոր սոցիալիստական կարգապահություն ստեղծման այս աշխատանքում գլխավոր դերն ընկնում է աքհետակցական միությունների վրա: Վերջիններս, հրծաքվելով հին ջարլունից, այդ նպատակն իրադրծիլու համար պետք է դրծնականում կիրառեն ու փորձեն զանազան տեղի մեջոցառումներ, ինչպես, որինակ, սահմանել հաշվետվություն, արտա-

դրանքի նորմաներ, սահմանել պատասխանատվություն հատուկ ընկերական բանվորական դոտարանների առաջ և այլն:

6) Արտադրողական ուժերի դարգացման նույն ինդիլը պահանջում է անհապաղ, լայնորեն և բազմակողմանի ոգտադրծել կապիտալիզմից մեղ ժառանգություն թրծում՝ դիտություն և տեխնիկայի մասնադետներին, չնայած այն բանին, վոր նրանք ջատ դեպքերում անխուսափելիորեն տոգորված են բուրժուական աշխարհայեցողություն ու սովորություններով: Կուսակցությունը համարում է, վոր վերջացել է այս խավի հետ սուր պայքարի ջրջանը, վորն առաջ էր եր յեկել նրա կողմից կազմակերպված սաբոտաժի ճնորհիվ, քանի վոր այդ սաբոտաժն ընդհանուր առմամբ խորտակված է: Մերտ կապ պահպանելով արեհատակցական միավորումներին հետ, կուսակցությունը պետք է առաջ տանի իր նախկին դիծը, մի կողմից ամենախիոքը քաղաքական գլխում իսկ չանել ավյալ բուրժուական խավին և անխուսճանք նրա հակահեղափոխական ամեն մի վոտնճությունը, իսկ մյուս կողմից՝ նույնքան անխա կովել այն կեղծ-արմատական, բայց իրոք տգետ մեծամտություն գեմ, թի իրը աշխատավորներն լվիճակին յեն հաղթահարել կապիտալիզմն ու բուրժուական կարգերը՝ չուսանիլով բուրժուական մասնագետներից, չողտադրծելով նրանց, չանցնիլով նրանց հետ միասին աշխատանքի յերկարատե դարոց:

Ձգտելով ամեն մի աշխատանքի վարձատրություն

համապարուժյան ու լիակատար կոմունիզմի, խորհրդային իշխանությունը չի կարող իր խնդիրը համարել այդ համապարուժյան անհապաղ իրագործումը տվյալ մոմենտում, յերբ կապիտալիզմից կոմունիզմին անցնելու միայն առաջին քայլերն են արվում։ Ուստի անհրաժեշտ է մի վորոշ ժամանակ դեռ պահպանել մասնաազիտների ավելի բարձր վարձատրությունը, վորպեսզի նրանք կարողանան աշխատել վոչ թե վատ, այլ ավելի լավ, քան առաջ, և հենց նույն նպատակի համար չի կարելի հրաժարվել պրեմիաների սխեմայից՝ ամենից ավելի հաջող և մանավանդ կազմակերպչական աշխատանքի համար։

Համաաբաղես անհրաժեշտ է բուրժուական մասնաազիտներին դնել ընկերային ընդհանուր աշխատանքի պայմաններում ձեռք ձեռքի տված շարքային բանվորների մասալի հետ, բանվորներին, վորոնք զեկավարվում են գիտակից կոմունիստների կողմից, և զբաղվում նպաստել, վոր կապիտալիզմի կողմից իրարից բաժանված ֆիդելիական և մտավոր աշխատողները փոխադարձաբար հասկանան և մոտենան իրար։

7) Խորհրդային իշխանությունն արդեն մի շարք միջոցներ և ձեռնարկել, վորոնք նպատակ ունեն զարգացնել գիտությունը և այն մոտեցնել արտադրությանը. ոտեղծել նոր գիտական - զործնական ինստիտուտներին, լաբորատորիաներին, հետազոտական կայաններին, նոր տեխնիկական մեթոդներին, կատարելագործումներին և գյուտերին ստուգման փորձնական

աթոադրություններին մի ամրող ցանց, բոլոր գիտական ուժերին ու միջոցներին հաղադում և այլն։ Համկն պաշտպանելով բոլոր այդ միջոցները՝ ձգտում է նրանց հետագա զարգացմանը և գիտական աշխատանքի համար նպաստավոր պայմաններ ստեղծելուն աթոադրողական ուժերին բարձրացման կապակցությամբ։

ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆ ԲՆԱԳԱՎԱՌՈՒՄ

16. Խորհրդային իշխանությունը իրագործելով հողի մասնավոր սեփականատիրության լիակատար վերացումը՝ անցել է արդեն մի շարք միջոցներին կենսագործմանը, վորոնք ուղղված են խոշոր սոցիալիստական հողագործության կազմակերպմանը։

Այդ միջոցներից ամենակարեւորներն են.

1) Խորհրդային տնտեսություններին, այսինքն՝ խոշոր սոցիալիստական տնտեսություններին կադմա-կերպումը. 2) աջակցություն ցույց տալ հողը հասարակաանորեն մշակող հասարակություններին, այլև ընկերություններին. 3) կազմակերպել պետական ցանքս բոլոր չցանված հողերին, ում ել նրանք պատկանելիս լինեն 4) բոլոր ագրոնոմիական ուժերին պետական մոբիլիզացիա՝ գյուղատնտեսական կուլտուրան բարձրացնելու ուղղությամբ յեռանդուն միջոցներին գիմելու համար. 5) աջակցություն ցույց տալ գյուղատնտեսական կոմունիստներին, իբրև հողագործ-

նեքի միանգամայն հոժարակամ միությունները, խո-
շոր ընդհանուր տնտեսություն վարելու համար:

Բոլոր այդ միջոցները դիտելով իբրև գյուղա-
տնտեսական աշխատանքի արտադրողականության
բացարձակ անհրաժեշտ բարձրացման միակ ճանա-
պարհ՝ Համկի ձգտում է ըստ կարելույն լիակատար
կերպով կենսապոքծել այդ միջոցները, տարածել
նրանց յերկրի ավելի հետամնաց ջրջաններում և
նույն ուղղությամբ հետագա քայլերի:

Համկի առանձնապես պաշտպանում է.

1) գյուղատնտեսական միջոցները վերամշակ-
մամբ զբաղված գյուղատնտեսական կոոպերացիայի
ամեն ձևի պետական ոժանդակությունը.

2) լայն կերպով կերտված հողի մեկտրացիայի
սխտեմբ.

3) չքավոր և միջակ գյուղացիությանը ինվեն-
տարով լայն ու պլանաչափ մատակարարելը վա-
ճատու կայանների միջոցով:

Հաջի առնելով այն համադամանքը, վոր մանր
գյուղացիական տնտեսությունը դեռ յերկար պիտի
դոյություն ունենա, Համկի ձգտում է իրագործել
մի շարք միջոցներ, վորոնք ուղղված են գյուղացիական
տնտեսության արտադրողականության բարձրացմանը:
Սյուլիսի միջոցներ են հանդիսանում 1) գյուղացիա-
կան հողդուտադրածման կարգավորումը (հողերի
ցցվածության, հեռավորության և լայն վերացումը).
2) գյուղացիներին լավորակ հացահատիկներ և արհես-
տական պարարտանյութի մատակարարելը. 3) գյու-

ղացիական անասունների ասեղի լավացումը.
4) ագրոնոմիական գիտելիքներ տարածելը. 5) գյուղա-
ցիներին ագրոնոմիական ոգնություն ցույց տալը.
6) գյուղացիներին ինվենտարի նորոգումն խորհրդային
նորոգող արհեստանոցներում. 7) վարձատու կետերի,
փորձակայանների, ցուցադասերի կազմակերպումն.
8) գյուղացիական հողերի մեկտրացիան:

17. Նկատի ունենալով, վոր հալադրությունը
քաղաքի և գյուղի միջև գյուղի տնտեսական և կուլ-
տուրական հետամնացության ամենալուր հիմքերից
մեկն է, իսկ այնքան խոր ճնշածման դարաբջա-
նում, ինչպիսին է ներկայիս, թե քաղաքը և թե՛
գյուղը ալյաներման և կործանման անմիջական
վտանգի առաջ է դնում, Համկի այդ հալադրության
վոչնչացման մեջ է տեսնում կոմունիստական շինա-
րարության հիմնական խնդիրներից մեկը և, ընդհա-
նուր միջոցները շարքին, անհրաժեշտ է դառնում՝
արդյունաբերական բանվորներին լայնորեն և պլա-
նաչափ ներգրավել կոմունիստական շինարարության
հողագործության մեջ, անհրաժեշտ է համարում այդ
նպատակներով խորհրդային իրականության կողմից
արդեն հիմնված համապետական ճեանվորական
ոժանդակող կոմիտեի շարժունեյության դարդա-
ցումը և ալին:

18. Դիտելով կատարելիք իր ամբողջ աշխատան-
քում Համկի առաջվոտ պես հենվում է նրա պրոլետա-
րական և կիսապրոլետարական խավերի վրա, կաղ-

մակերպում է նախ և առաջ նրանց իբրև ինքնուրույն ուժի, ստեղծելով գյուղում կուսակցական բջիջներ, չքավորության կազմակերպություններ, գյուղի պրոլետարներն ու կիսապրոլետարներին հատուկ ախյի տրհեստակցական միություններ, և այլն, բոլոր միջոցներով մերձեցնելով նրանց քաղաքային պրոլետարիատին և պոկելով նրանց գյուղական բուժքուսակցի ու մանր սեփականատիրական շահերի ազդեցությունից:

Կուլակներին, գյուղական բուժքուսակցիայի նկատմամբ Համիկ քաղաքականությունն է՝ վճռական պայքար մղել նրանց շահագործողական վտանգությունների դեմ, ճնշել նրանց դիմադրությունը խորհրդային քաղաքականությունը:

Միջակ գյուղացիության նկատմամբ Համիկ քաղաքականությունն է՝ նրան աստիճանաբար և պլանաչափ կերպով սոցիալիստական շինարարության մեջ ներգրավել: Կուսակցությունը իր խնդիրն է համարում անջատել նրան կալակներից, նրան գրավել բանվոր դասակարգի կողմը՝ ցույց տալով ուղադիր վերաբերմունք դեպի նրա կարիքները, պայքարելով նրա հետամնացության դեմ գաղափարական ներգործության միջոցներով, վնչ յերբեք ճնշման միջոցներով, ձգտելով ամեն գեպքում, վերտեղ նրա կենսական շահերն են շոշափվել գործնական համաձայնության գալ նրա հետ, զիջումներ անելով նրան սոցիալիստական վերակառուցումներին կիսաաման յեղանակները վորոշելու մեջ:

19. Բաշխման բնադավառում ներկայումս խորհրդային իշխանության խնդիրն է՝ անշեղ կերպով ջարդանակել տեւերի փոխարինումը մթերքների պլանաչափ, համապետական մասշտաբով կազմակերպված բաշխումով: Նպատակ է հանդիսանում ամբողջ բնակչությանը կազմակերպել սպառողական կոմունաների միասնական ցանցում, վորոնք ամենամեծ արագությունով, պլանաչափությամբ, խնայողությամբ և աշխատանքի նվազագույն ծախսումով պետք է կարողանան բաշխել բոլոր անհրաժեշտ մթերքները՝ խստորեն կենտրոնացնելով ամբողջ բաշխման ապարատը:

Սպառողական կոմունաների և նրանց միավորումների հիմքում պետք է դրված լինի գոյություն ունեցող համարադաշտիական և բանվորական կոոպերացիան, վոր սպառողների ամենախոշոր կազմակերպությունն է և կապիտալիզմի պատմության մեծ նախապարստոված՝ բաշխման մասսայական աղարամն է:

Սկզբունքորեն միակ ուղիղը համարելով կոոպերատիվ աղարատի այդ տեսակի հետագա կոմունիստական զարկացումը և վոչ թե այն մի կողմ նետելը, Համիկ սխառմատիկորեն պետք է ջարդանակի իր քաղաքականությունը, պետք է պարտավորեցնի կուսակցության բոլոր անդամներին աշխատել կոոպերատիվներում, կոմունիստական վորոշ ուղղություն

տաւ սրանց, նաեւ արհեստակցական միութիւնները
աջակցութեամբ դարգացնել կոռուքիականութեամբ փախ-
ված աշխատավոր բնակչութեան ինքնազորութեան
թիւերը և կարգապահութիւնը, հասնել այն բանին,
վոր ամբողջ բնակչութեան ընդգրկվել կոռուքիականութե-
աներէ կողմից, և վարպետի այդ կոռուքիականութեանը
ձուլվելն մի միասնական, վերից վար ամբողջ խորհրդ-
ային հանրագիտութիւնն ընդգրկող կոռուքիականութե-
ամբ, վերջապէս, և ամենաշրջափոքը, պրոլետարիատի
գերակշռող ազդեցութիւնը աշխատավորներէ մնացած
խավերէ վրա մշտապէս ապահովված լինել և վոր ամե-
նութիւնը դործնականում փորձվեն տարբեր միջոցներ,
վորոնք հեղատացնում են և իրադործում հիւ կապի-
տալիստական տիպի մանր-բուրժուական կոռուքիա-
նութիւններէ փոխանցումը սպառողական կոռուքիականութե-
անը, վորոնք ղեկավարվում են պրոլետարիատի և կլոսպրո-
լետարիատի կողմից:

ՓՈԳԱՅԻՆ ՅԵՎ ԲԱՆԿԱՅԻՆ ԳՈՐԾԻ ԲՆԱԴԱՎԱՌՈՒՄ

20. Խուսափելով Պարիզի կոմունայի սխալնե-
րից՝ խորհրդային իշխանութիւնը Ռուսաստանում
միանգամից զբաղեց Պետական բանկը, ապա անցավ
մասնավոր առևտրական բանկերի ազդայնացման, ձեռ-
նարկից ազդայնացրած բանկերը, խնայողական դան-
ձարկողները Պետական բանկի հետ միավորելը, այդպի-
սով ստեղծելով խորհրդային հանրապետութեան միաս-

նական ժողովրդական բանկի հիմքը և բանկը ֆինան-
սական կապիտալի տիրապետութեան անտեսական
կենտրոնից ու շահագործողների քաղաքական տիրա-
պետութեան գործիքից վերածեց բանվորական իշխա-
նութեան դործիքի ու անտեսական հեղաշրջման լծակի
նպատակ դնելով խորհրդային իշխանութեան սկսած
դործի հետագա հետեզոյական ավարտումը, Համկն
առաջին հերթին առաջ երաշում հետևյալ սկզբունք-
ները՝

1) ամբողջ բանկային գործի մոնոպոլիզացիան
խորհրդային պետութեան ձեռքում:

2) բանկային ուղիւղողները արմատական փո-
փոխումն ու պարզեցումը՝ բանկային ապարատը վե-
րածելով խորհրդային հանրապետութեան միակերպ
հաշվառման և ընդհանուր հաշվապահութեան ապա-
րատի Պլանային հասարակական անտեսութեան կազ-
մակերպմամբ այդ կվոնչացնել բանկը և այն կվե-
րածի կոմունիստական հասարակութեան կենտրո-
նական հարկապահութեան:

21. Կապիտալիզմից կոմունիզմին անցնելու ա-
ռաջին շրջանում, քանի դեռ լիովին չի կազմակերպ-
ված միջնորդների կոմունիստական արտադրութիւնը
և բաշխումը, փողի վոնչացումը հնարավոր չէ: Այդ-
պիսի դրութեան ժամանակ բնակչութեան բուրժուա-
կան տարրերը շարունակում են ոչտագործել իբրեւ
մասնավոր սեփականութիւն մնացած դրամանիշները,
սպեկուլացիայի, հարստանալու և աշխատավորներին
կողոպտելու նպատակով: Հենվելով բանկերի ազ-

պայանցման վրա, Համկն ձգտում է կիրառել մի շարք միջոցներ, վերոնք ընդլայնում են անփուլ հաշվարկի բնագավառն ու նախապատրաստում փողերի վոչնչացումը, փողերի պարտադիր պահումը ժողովրդական բանկում, բյուջեային գրքերայինները գործադրումը, փողի փոխարինումը չեկեքով, մթերքներ պահանջումը իրավունքով ու վոյ կարճատև տոմսերով և այլն:

ՖԻՆԱՆՍՆԵՐԻ ԲՆԱԳԱՎԱՌՈՒՄ

22. Կապիտալիստներից խաժ արտադրական միջոցների հանրայնացման դարաշրջանից սկսած պետական իշխանությունը դադարում է լինել մակարդյալ ապարատ, վոր կանոնաժ և արտադրական պրոցեսից հետո. նա սկսում է վերածվել մի կազմակերպության, վոր անմիջականորեն կառարում է յերկրի տնտեսության կառավարման ֆունկցիան, և նույն Հափով ել պետական բյուջեն դառնում է ամբողջ ժողովրդական տնտեսության բյուջե ամբողջությամբ առած:

Այս պայմաններում յեկամուտները և ծախսերը հաշվեկշիռն իրագործելի յե միայն պրոյուկները պլանաչափ պետական արտադրության և բախման ճիշտ կազմակերպման դեպքում: Իսկ ինչ վերաբերում է անմիջական պետական ծախքերը ծածկելուն անցումային շրջանում, այս Համկն պետք է պարտադիր սոցիալիստական հեղափոխության առաջին շրջանում կապիտալիստները վրա դրած պատմականորեն անհրաժեշտ և որինավոր կոնտրիբուցիաների սխտե-

մից պրոյուկները յեկամուտային և դոյքային հարկի անցնելու իսկ վորչափ վոր այդ հարկն ինքը վերացնում է իրեն, շնորհիվ ունեւոր դասակարգերին լայն կերպով եքսպրոպրիացիայի յենթարկելուն, պետական ծախքերի ծածկումը պետք է հանդէկ պետական մեծաշնորհները ստացած յեկամուտները մի մասի անմիջական շրջանառության վրա իբրեւ պետական յեկամուտ:

ԲՆԱԿԱՐԱՆԱՅԻՆ ՀԱՐՑԻ ԲՆԱԳԱՎԱՌՈՒՄ

23. Զգտելով չուծել պատերազմի ժամանակաշրջանում առանձնապես սրված բնակարանային հարցը՝ խորհրդային իշխանությունը լիովին խլել է կապիտալիստական տնտեսների բոլոր տները և հանձնել քաղաքային խորհուրդներին, կառարել և ծայրամասերի բանվորները մասնապետական տեղափոխություն բուրժուական տները, այդ տները լավագույնները ալիլ և բանվորական կազմակերպություններին, պետության վրա տանելով այդ շինությունների պահպանությունը, ձեռնարկել և բանվորական ընտանիքներին կանկարասներով ապահովելուն և այլն:

Բնթանալով վորոնիչայ ուղիով և բնավ չընդօրինելով վոչ-կոպիտալիստական տնտեսության ջահերը՝ Համկն խնդրն այն է, վոր ամբողջ ուժով ձգան բարելավել աշխատավոր մասսաները բնակարանային պայմանները, վերացնել հին քաղաքամասերի բնակություն կուտակումը և հախառողջապա-

հակառակ թյուրմը, վրէժնային անպիտան ընտանեկան-
ները, վերադրենք հենքը, ջինքը նորերը, վորոնք համա-
պատասխանում են բանվորական մասսաների դոյու-
թյան նոր պայմաններին, անդամորեն աշխատավոր-
ներին նպատակահարմար կերպով:

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԵՎ,
ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹՅԱՆ
ԲՆԱԳԱՎԱՌՈՒՄ

24. Պրոլետարիատի դիկտատուրայի հաստա-
տումով առաջին անգամն է, վոր հնարավորութիւն
է ստեղծվում լինվին իրագործելու սոցիալիստական
կուսակցութիւններին միմեմում-ծրագրերն աշխատան-
քի պաշտպանութիւն ընտանեկանում:

Մորհրդային իրխանութիւնն որենսդրական
կարգով անց է կացրել և «Աշխատանքի որենսդրների
կողմքում» հաստատել և բոլոր աշխատավորների հա-
մար 8-ժամյա բանվորական որ, իբրեւ աշխատանքի
առավելագույն ժամանակ, ընդմին՝ արտադրութիւն
առանձնապէս ֆլատակար ճյուղերում 18 տարեկան
հասակին չհասած անձներէ, այլ և հողի տակ զբաղ-
ված լեռնարդյունաբերական բանվորներէ բանվորա-
կան որը 6 ժամից չպետք է անցնի, բոլոր աշխատա-
վորներին համար ջաբաթական 42-ժամյա անընդհատ
հանգիստ, արտաժամյա աշխատանքներին արդելում
վորպէս ընդհանուր կանոն, մանուկների և մինչև 16

տարեկան անչափահասներին աշխատանքից ոգտվելու
արդելում: Գիշերային աշխատանքի և արտադրու-
թյան առանձնապէս ֆլատակար ճյուղերին աշխատան-
քի, այլ և արտաժամյա աշխատանքի արդելում հասանց
սեռին պատկանող բոլոր անձներէ և 18 տարեկանը
չհասած երական սեռի անձներէ համար, կանանց աշ-
խատանքից ազատելը 8 ջաբաթ ծննդաբերութիւնից
առաջ և 8 ջաբաթ ծննդաբերութիւնից հետո՝ պահ-
պանելով լրիվ աշխատավարձն այդ ամբողջ ժամանա-
կամիջոցում, այլ և բժշկական ու դեղային ձրի ոգնու-
թիւն, յորտքանչյուր յերեք ժամից հետո բանվորու-
հիններին հատկացնել կես ժամից վոչ պակաս միջոց
յերկնային կերակրելու համար ու լրացուցիչ նպատա-
կերակրող մսւրերին, արհեստակցական միութիւն-
ներին խորհուրդներին ընթրված աշխատանքի տես-
չութիւն և սանիտարական տեսչութիւն:

Մորհրդային իրխանութիւնն որենսդրական կար-
գով անց է կացրել ուրիշի աշխատանքը չհանգործող
բոլոր աշխատավորներին իրականաբար սոցիալական ա-
պահովութիւն աշխատունակութիւն ամեն տեսակի
կտրուտից և աշխատունակ առաջին անգամ ապահովա-
գրութիւն գործադրելութիւնից՝ ի հաշիվ վճարողնե-
րի և պետութիւն, ապահովագրվածների իրականաբար
ինքնավարութիւն և արհեստակցական միութիւն-
ներին լայն մասնակցութիւն:

Դեռ ավելին, խորհրդային իրխանութիւնը
վորող տեսակետից ծրագրի-միմեմից դեմն և ան-
ցել և նույն «Աշխատանքի որենսդրների կողմքում»

նախնական և բանվորական կազմակերպություններին մասնակցություն վարձելու և արձակելու հարցերը լուծելու մեջ, մի տարեց մեկ պակաս անդադար աշխատած բոլոր աշխատավորներին միամսյա արձակուրդ՝ ուժիկ պահպանումով, աշխատավարձի պետական կանոնավորում՝ արհեստակցական միություններին մշակած տարեկաններին հիման վրա վորոշ որպաններ, այն ե՛ր խորհուրդներին և արհեստակցական միություններին կից բարխան և հաշվառման բաժիններ, վորոնք պարտավոր են գործ տալ գործազուրկներին:

Սակայն պատերազմի առաջացած ծայրահեղ ավերածությունը և համարյաբոլոր իմպերիալիզմի դրոնը հարկադրել են խորհրդային իշխանությունը հետևյալ ղեկավարներն անել: Թույլ տալ արտաժամյա աշխատանք կիրառել բացառիկ դեպքերում, սահմանափակելով այն տարեկան 50 օրով, թույլատրել 14-ից մինչև 18 տարեկան անչափաճանաչող աշխատանքը, սահմանափակելով նրանց աշխատանքի օրը 4 ժամով, միամսյա արձակուրդի փոխարեն տալ առաջիմ յերկու շաբաթվա արձակուրդ, յերկարացնել դիշերային աշխատանքի տևողությունը մինչև 7 ժամ:

Համկն Հիլաք և լայն ժողովապետական մղի՝ աշխատավորներին աշխատանքի պաշտպանություն բնագավառում ձեռնարկած բոլոր միջոցներին յնոանդուն գործադրություն մեջ ակտիվ կերպով մասնակցողաբանելու համար, վորի համար անհրաժեշտ ե՛ր

1) ուժեղացնել աշխատանքը աշխատանքի տեսչության կազմակերպման և ընդարձակման ուղղու-

թյամբ, բանվորներին միջոց ակտիվ աշխատակիցներ ընտրելու և նախապատրաստելու միջոցով և տեսչությունը մանր և տնային արդյունաբերություն վրա տարածելու ուղղությամբ:

2) տարածել աշխատանքի պաշտպանություն աշխատանքի բոլոր տեսակների վրա (կառուցող բանվորներին, ցամաքային-ջրային տրանսպորտին, սպասավորության և դյուրանատեսական բանվորներին),

3) վերջնականապես աշխատանքից հանել փորձառատակներին և ղարունակել անչափահասներին բանվորական օրվա հետագա կրճատումը:

Բացի այդ, Համկն պետք և նպատակ դնի սահմանել

1) առաջիկայում աշխատանքի արտադրողականության ընդհանուր բարձրացմանը չդուզնթաց՝ 6-ժամյա առավելագույն բանվորական օր, առանց աշխատանքի վարձատրություն նվազեցման, պարտավորեցնելով աշխատավորներին դրանից դուրս՝ առանց հատուկ վարձատրություն, հատկացնել յերկու ժամ արհեստի և արտադրություն տեսչությանը, պետական կառավարման տիկնիկայի գործնական ուսուցմանը և զինվորական արվեստին:

2) աշխատանքի արտադրողականությունը բարձրացնելու համար մտցնել վարձատրություն խրախուսիչ սխեմա:

Սոցիալական ապահովություն բնագավառում Համկն ձգտում և լայն պետական ոգնություն կազմակերպել վոշ միայն պատերազմի և տարիքային դժբախ-

տու թյունները գոհերին, այլ հասարակական հարաբե-
րությունների անորոշմամբ թյունների գոհերին. վեր-
նական պայքարը և մղումը ամեն տեսակի մակարու-
ծության ու ձրիակերության դեմ և նպատակ է դնում
դեպի աշխատանքային կյանքը վերադարձնել յուրա-
քանչյուրին, ով դուրս է ընկել աշխատանքի հունից:

ԺՈՂՈՎՐԳԱԿԱՆ ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹՅՈՒՆ ԲՆԱԳԱՎԱՌՈՒՄ

25. Ժողովրդական առողջապահության բնադա-
վառում Համկի իր գործունեությունը հիմք է ընդու-
նում ամենից առաջ լայն առողջապահական և սա-
նիտարական մի ջարձ միջոցների գործադրությունը,
վորոնք նպատակ ունեն կանխել հիվանդությունների
դարձացումը: Պրոլետարիատը գիտատուրան արդեն
հնարավորություն է ավել կենսադրժեղում մի ջարձ
առողջապահական և բուժական միջոցներ, վորոնք
անխաղճեղ յեն բուրժուական հասարակություն
զբջանակներում դեղատնային դործի խոշոր մասնատու-
րական բուժաբանների, կուրորաների ազգայնացում,
բժշկական բանվորական ուժերի աշխատանքային
պարհակություն և այլն:

Սրան համապատասխան Համկի իր մոտակա խըն-
դերն և համարում:

1. վճռականորեն գործադրել հողուտ աշխատա-
վորների մի ջարձ սանիտարական միջոցներ, ինչպես

ա) բնակելի վայրերի առողջացումը (գետնի, ջրի
և ոռի խնամք):

բ) հասարակական սննդի կազմակերպումն գետա-
կան-հիգիենական սկզբունքներով:

գ) վարակիչ հիվանդությունների դարձացումն ու
տարածումը կանխող միջոցների կազմակերպումը:

դ) սանիտարական որենսդրության ստեղծումը:

2) պայքար սոցիալական հիվանդությունների
դեմ (թոքախտ, վեներական ախտեր, ալկոհոլիզմ և
այլն):

3) հանրամատչելի, անվճար և վերակյալ բուժա-
կան ու դեղային ոգնություն ապահովումը:

ՀԱՄ Կ(Բ)Կ

ԿԱՆՈՆԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ

ԿՈՄՈՒՆԻՍՏԱԿԱՆ ԻՆՏԵՐՆԱՅԻՈՆԱԼԻ
ՍԵԿՑԻԱ

Ընդունված ՀամԿ(Բ)Կ XIV համագումարում

(1925 թվի դեկտեմբերի 18 — 21)

I. ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ԱՆԴԱՄՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

1. Կուսակցության անդամ է համարվում ամեն վոք, ով ընդունում է կուսակցության ծրագրերը, աշխատում է նրա կազմակերպություններից վերեն մեկում, լենթարկվում է կուսակցության վերահսկմաներին և տալիս է անդամավճար:

2. Նոր անդամներն ընդունվում են այն թեկնածուներին թվից, վորոնք անցել են քաղաքական գրագիտության դպրոցը և սահմանված թեկնածուական ստաժը:

Թեկնածությունից կուսակցության անդամ ընդունելու կարգը հետևյալն է.

ա) Սահմանվում է յերեք կատեգորիա՝ 1) բանվորներ և բանվորների ու գյուղացիներին շարքերից դուրս յեկած կարմիր-բանակայիններ, 2) գյուղացիներ (բացի կարմիր-բանակայիններից), տնայնադրոճներ, վորոնք ուրիշի աշխատանքը էլ են զահագործում, և 3) այլք (ծառայողներ և այլն):

Առաջին կատեգորիան բաժանվում է յերկու խմբի:

Առաջին կատեգորիայի առաջին խմբի մեջ են մտնում այն արդյունաբերական բանվորները, վորոնք

անդգհատ դատված են վարձու ֆիզիկական աշխատանքով:

Առաջին կատեգորիայի յերկրորդ խմբի մեջ մտնում են վոչարդյունաբերական բանվորները, բանվորները և դուռադպրները շաբաթներից դուրս յեկած կարմիր-բանակայինները և բառարկները:

բ) Կուսակցության մեջ ընդունվելու համար առաջին կատեգորիայի առաջին խմբին պատկանողները ներկայացնում են մեկ տարվա կուսաստան ունեցող յերկու կուսանդամի յերաջխափորություն. առաջին կատեգորիայի յերկրորդ խմբին պատկանողները՝ յերկու տարվա կուսաստան ունեցող յերկու կուսանդամի յերաջխափորություն. յերկրորդ կատեգորիային պատկանողները՝ յերկու տարվա կուսաստան ունեցող յերկու կուսանդամի յերաջխափորություն. յերկրորդ կատեգորիային պատկանողները՝ հինգ տարվա կուսաստան ունեցող հինգ կուսանդամի յերաջխափորություն:

Ծանոթություն. — Կոմյունիստներությունից առաջին և յերկրորդ կատեգորիայով կուսակցության անդամ ընդունելիս՝ ՀամկԿՅԵՄ Կոմիտեյի յերաջխափորությունը հաստատելովում և կուսակցությունից մեկ անդամի յերաջխափորություն:

գ) Այլ կուսակցություններից յեկածներն ընդունվում են բացառիկ դեպքերում հինգ տարվա կուսաստան ունեցող հինգ կուսանդամի յերաջխափորությամբ, վոչ այլ կերպ, քան արտադրական բջջի մի-

ջուցով, անպայման ի կենտրոնի հաստատությունից, անկախ ընդունվողուցիակական դրությունից:

Ծանոթություն. — Այլ կուսակցություններից յեկածները վերջնական հաստատման իրավունքը կենտրոնը կարող և վերադառնալ առանձին յերկրային կուսակցական կոմիտեներին և ազգային կոմիտեներին կենտրոններին:

դ) Յեբաշխափորությունների ռաուզումը նախորդում և ընդունելուն և կատարվում և տեղական կուսակցական կոմիտեյի միջոցով:

ե) Կուսակցության մեջ ընդունվելու հարցը նախորդ ընտան և բջջի, վճռում և կադմակերպություն ընդհանուր ժողովը և ուժի մեջ և մասում՝ առաջին կատեգորիայի համար գավկովի կամ ապկովի (քաղաքներում և արդյունաբերական կենտրոններում) հաստատումով, յերկրորդի և յերկրորդի համար՝ շրջանային (окружной) կամ նահանգական կոմիտեյի հաստատումով: Քաղաքների ապրանական կադմակերպություններում կուսակցության մեջ ընդունելու հարցը վճռվում և կուսակցության անդամների ընդհանուր ժողովում: Քաղաքային ապրաններում հազարից ավելի անգամ և թեկնածու լինելու դեպքում ընդունելությունը կատարվում և ապկովի պլենումի կողմից առանց ընդհանուր ժողովի ստեղծելի:

զ) Յերիտասարդությունը մինչև 20 տարեկան հասակը ներառյալ (բացառությամբ կարմիր-բանակայինների) կուսակցության մեջ և մասում միմիայն ՀամկԿՅԵՄ միջոցով:

3. Յերաշխափորոշները պատասխանատու չեն յե-
րաջխափորվածներին համար, անհիմն յերաշխափորու-
թյուններ տալու դեպքում յենթաբեկվում են կուսակ-
ցական տույժի, մինչև կուսակցութայնից վտարվելը:

4. Թեկնածութայնից կուսակցութայն անդամ
ընդունվողի կուսուսածը հաջվում է այն օրից՝ յերբ
համապատասխան բջջի ընդհանուր ժողովը տվյալ
ընկերոջ կուսակցութայն անդամ հաստատելու մասին
փորձում է ընդունում:

5. Մի կազմակերպութայն ամեն մի անդամ այլ
կազմակերպութայն աշխատանքի վայրը փոխադրվելու
դեպքում վերջինիս կողմից դրանցվում է կազմա-
կերպութայն անդամների թվում:

Ծանոթություն.— Կուսակցութայն անդամնե-
րի մի կազմակերպութայնից մյուսը փոխա-
դրվելը կատարվում է կուսակցութայն կենտ-
կոմի սահմանած կանոնների համաձայն:

6. Վորեն մեկին կուսակցութայնից վտարելու
հարցը վճռում է այն կազմակերպութայն ընդհանուր
ժողովը, վորն անդամ է տվյալ անձը, և հաստատում
է նահանգական (ըրջանային) վերահսկիչ հանձնաժո-
ղովը, կամ լուծում է անմիջորեն նահանգական (ըրբ-
ջանային) վերահսկիչ հանձնաժողովը, Վտարման վո-
րոշումն ուժի մեջ է մտնում նահանգական (ըրջանա-
յին) կոմիտեյի հետ փորձումը համաձայնեցնելուց հե-
տո միայն, ընդ վորում ընդհանուր ժողովի կամ նա-
հանգական ՎՃ (ըրջ. ՎՃ) կողմից վտարվելու օրվանից
այլալ անձը հեռացվում է կուսակցական աշխատան-

քից: Կուսակցութայն վտարված անդամներին մասին
հայտարարվում է կուսակցական մամուլում՝ ցույց
տալով վտարման պատճառները:

II. ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ԱՆԴԱՄՈՒԹՅԱՆ ԹԵԿՆԱԾՈՒՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

7. Բոլոր այն անձերը, վորոնք ցանկանում են
կուսակցութայն անդամագրվել, անցնում են թեկնա-
ծուական ստաժ, վորի նպատակն է՝ հիմնավորապես
ժանտեղացնել կուսակցութայն ծրագրին և տալու կա-
յին և ստուգել թեկնածուի անձնական հատկու-
թյունները:

8. Թեկնածուներ ընդունելու կարգը (կատեգո-
րիաների բաժանելը յերաշխափորութայնների բնույթն
ու ստուգումը, կազմակերպութայն վճիռն՝ ընդու-
նելու և կուսակցից հաստատվելու մասին) բոլորովին
նույնն է, ինչ վոր կուսակցութայն անդամ ընդու-
նելիս:

9. Թեկնածուական ստաժը սահմանվում է՝ տաս-
ջին կատեգորիայի համար 6 ամսից վոչ պակաս, յեր-
կրորդ կատեգորիայի համար՝ 1 տարուց վոչ պակաս
և յերրորդ կատեգորիայի համար՝ 2 տարուց վոչ
պակաս:

Ծանոթություն.— Ուրիշ կուսակցութայններնե-
րից յեղածները, անկախ իրենց սոցիալական
դրութայնից, անցնում են յերկու տարվա թեկ-
նածուական ստաժ:

10. Կուսանդամության թեկնածուները մասնակցում են այն կազմակերպության գործառ ժողովներին, վորի կազմում են: Կուսակցության անդամության թեկնածուները, մասնակցելով կուսժողովներում, վճռողական ձայնի իրավունք չունեն, այլ մասնակցում են միայն խորհրդակցական ձայնի իրավունքով:

11. Թեկնածուները սովորական անդամավճար են մուծում անդական կուսակցական կոմիտեի դանձարկղը:

III. ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ԿՈՋՄԱԿԵՐՊԱԿԱՆ ԿՍՌՈՒՅՎԱԾՔԻ ՄՍՍԻՆ

12. Կուսակցության կազմակերպական կառուցվածքի ղեկավար սկզբունքը դեմոկրատական կենտրոնացումն է:

13. Կուսակցությունը կառուցվում է դեմոկրատական կենտրոնացման հիմունքներով, ըստ տերիտորիալ հատվանքի, վորեն վայր սպասարկող կազմակերպությունը բարձրագույն է համարվում ըստ այն կազմակերպությունների նկատմամբ, վորոնք սպասարկում են տվյալ վայրի մասերը:

14. Կուսակցության բոլոր կազմակերպությունները անդական հարցերը վճռելու մեջ ինքնավար են:

15. Յուրաքանչյուր կազմակերպության բարձրագույն ղեկավար մարմինը հանդիսանում է ընդհանուր ժողովը, կոնֆերանսը կամ համագումարը:

16. Ընդհանուր ժողովը, կոնֆերանսը կամ համագումարն ընտրում են կոմիտե, վորը նրանց գործադիր մարմինն է և ղեկավարում է անդական կազմակերպության ամբողջ ընթացիկ աշխատանքը:

17. Կուսակցական կազմակերպական սխեման հետևյալն է.

ա) ԽՍՀՄ տերիտորիա — Համամիութենական համագումար — Կենտկոմ:

բ) Մարզեր (область), հանրապետություններ, նահանգներ — մարզային (յերկրային) կոնֆերանսներ, ազգային կոմկուսակցությունների համագումարներ, նահանգական կոնֆերանսներ — մարզկոմներ (յերկրային կոմիտեներ), ազգային կոմկուսակցությունների կենտկոմներ, նահկոմներ:

գ) Շրջաններ (округа), գավառներ — ջրջանային, գավառային կոնֆերանսներ — ջրջանային, գավառային կոմիտեներ:

դ) Գավառակներ (волости, ույոսներ) — գավառակային (ույոսական) կոնֆերանսներ — գավառակային (ույոսական) կոմիտեներ:

ե) Ձեռնարկություններ, գյուղեր, կարմիր-ըսողակային զորամասեր, հիմնարկություններ — բջիջների ընդհանուր ժողովներ — բջիջների բյուրոներ:

18. Յենթարկման, հաշվետվության, կուսակցական բոլոր վորոշումների ընթացքի և վճարկման (оспаривание) կարգը (բարձրագույն ինստանցիայից ստորադասը) հետևյալն է. Համամիութենական

հազվեալությունները, ք) վերանայում ու փոփոխում է կուսակցութեան ծրագրերն ու կանոնադրութեանը, գ) փորձում է կուսակցութեան տակտիկական գիծն ընթացիկ հարցերի վերաբերմամբ, դ) ընտրում է կենտրոնական կոմիտե, կենտրոնական վերահսկիչ հանձնաժողով և կենտրոնական վերստուգիչ հանձնաժողով և այլն:

24. Կենտրոնական կոմիտեն ընտրվում է համագումարի սահմանած կազմով: Կենտրոնական կոմիտեյի անդամները հեռանալու դեպքում նրա կազմը լրացվում է համագումարի ընտրած թեկնածուներից՝ համագումարի փորձած կարգով:

25. Կենտրոնական կոմիտեն համագումարներին միջև ընկած ժամանակամիջոցում ղեկավարում է կուսակցութեան ամբողջ աշխատանքը, կուսակցութեան ներկայացուցիչն է հանդիսանում ուրիշ կուսակցություններին, կազմակերպություններին և հիմնադրություններին հետ հարաբերութեան մեջ մտնելու, կազմակերպում է կուսակցութեան զանազան հիմնարկություններ և ղեկավարում է նրանց գործունեությունը, նշանակում է կենտրոնական օրգաններին խմբագրությունները, փրոնք աշխատում են իր վերահսկողութեամբ, և հաստատում տեղական խոշոր կազմակերպություններին կուսակցական օրգաններին խմբագրիչներին, կազմակերպում է վարում է համապետական նշանակություն ունեցող ձեռնարկությունները, բաղխում է կուսակցութեան ուժերն ու միջոցները և վարում է կենտրոնական դանձարկղը:

Կենտրոնական կոմիտեն կուսակցական ֆրակցիաների միջոցով ուղղություն է ապրիս կենտրոնական խորհրդային հասարակական կազմակերպությունների աշխատանքներին,

Կենտրոնական կոմիտեն տնվազն յերկու ամիսը մեկ անգամ ունենում է մեկ պլենար նիստ: Կենտրոնական կոմիտեի անդամները կենտրոնական պլենումի նիստերին մասնակցում են խորհրդակցական ձայնի իրավունքով:

26. Կենտրոնական կոմիտեն կազմակերպում է, քաղաքական աշխատանքի համար — Գաղաքական բյուրո, կազմակերպական աշխատանքի ընդհանուր ղեկավարութեան համար — Կազմակերպական բյուրո և կազմակերպական ու գործադրական բնույթ կրող ընթացիկ աշխատանքների համար — քարտուղարություն:

27. Կուսակցական համագումարներին միջև ընկած ժամանակամիջոցում կենտրոնական կոմիտեն մի անգամ հրավիրում է համամիտեթեական կուսակցական կոնֆերանս՝ տեղական կուսակցական կազմակերպություններին ներկայացուցիչներին:

28. Կենտրոնական կոմիտեն իր աշխատանքներին մասին կանոնավոր կերպով ինֆորմացիա յե տալիս կուսակցական կազմակերպություններին:

29. Կենտրոնական վերահսկիչ հանձնաժողովն ընտրվում է կուսակցութեան համագումարի փորձած կազմով:

30. Կենտրոնական վերահսկիչ հանձնաժողովն

ընտրվում է կուսակցության համագումարի վերջած
կազմով. ընտրվողները կուսակցական ստաժը 10 տա-
րուց պակաս չպետք է լինի:

Կենտրոնական վերահսկիչ հանձնաժողովը՝ վեր-
ստուգում է՝ ա) դործերը ընթացքը արագությունն ու
ճշտությունը կուսակցության կենտրոնական մարմին-
ներում և Համկ(բ)ի ԿԿ քարտուղարության ապարա-
տի կանոնավորությունը. բ) Համկ(բ)ի ԿԿ զանձարկին
ու ձեռնարկությունները:

V. ՄԱՐԶԱՍԻՆ (ՅԵՐԿՐԱՅԻՆ) ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

31. Կուսակցության կազմակերպությունները
Համկ(բ)ի ԿԿ թույլտվությամբ կարող են միանալ և
կազմել մարզային (յերկրային) միավորումներ: Մար-
զի (յերկրի) սահմանները՝ վորդում և մարզային
(յերկրային) կոնֆերանսը և հաստատում է Կենտ-
կոմը:

32. ԽՍՀՄ և ԲՍՖՆՀ՝ աղբյուրի հանրապետու-
թյունները (և մարզերը) տերիտորիան սպասարկող
կուսակցական կազմակերպությունները հավասա-
րեցվում են կուսակցության մարզային (կամ նահան-
գական) կազմակերպություններին, այսինքն՝ ամբող-
ջովն յենթակա յեն Համկ(բ)ի Կենտկոմին:

33. Մարզային (յերկրային) կոմիտեն (կամ աղ-
բյուրի կոմիտեի տեղական կուսակցության կենտկոմն)

ընտրվում է մարզային (յերկրային) կոնֆերանսում
(կամ աղբյուրի կոմիտեի համագումարում):

Ժամկետը՝ յուրեք տարի. — Երկրային և նրանց հավասար
նշանակություն ունեցող կոմիտեները նախա-
դահունություններին կամ բյուրոներին հաստա-
տում է Համկ(բ)ի ԿԿ:

34. Այնպեղ, վորտեղ բոլորությամբ ունեն մարզային
տնտեսական մարմիններ (տնտեսական խորհուրդներ
և այլն), կամ կենտրոնից բավականաչափ հեռու
ընթացներում՝ Կենտկոմի առանձին վորդումով կազ-
մվում են մարզային բյուրոներ, վորոնց նշանակում
է Համկ(բ)ի Կենտկոմը՝ յուրաքանչյուր՝ առանձին
դեպքում Կենտկոմի սահմանած՝ կազմով: Կենտկոմի
մարզային բյուրոները պատասխանատու յեն միայն
Համկ(բ)ի ԿԿ առաջ:

35. Մարզային (յերկրային) հերթական կոնֆե-
րանս (կամ աղբյուրի կոմիտեի համագումար) հրա-
վիրում է մարզային (յերկրային) կոմիտեն (աղբյուրի
կոմիտեի Կենտկոմը) ապրիլի մեկ՝ առաջ, արտա-
կարգ կոնֆերանս հրավիրում է մարզային (յերկրա-
յին) կոմիտեի (աղբյուրի կոմիտեի Կենտկոմի) կամ
մարզային (յերկրային) կազմակերպությունների ան-
դամների ընդհանուր թվի 1/3-ի վորդումով:

Մարզային (յերկրային) կոնֆերանսի (աղբ. կոմ-
իտեի համագումար) հերթապաշտպան նորմաները
սահմանում է մարզային (յերկրային) կոմիտեն (աղ-
բյուրի կոմիտեի կենտկոմը):

Մաքաչային (յերկրային) կոնֆերանսը (ազգային
Կոմկուսի համագումարը) լսում և հաստատում և մաք-
չային (յերկրային) կոմիտեի (ազգային Կոմկուսի
Կենտկոմի), վերահսկիչ հանձնաժողովի, վերստուգիչ
հանձնաժողովի և մաքաչային (յերկրային) այլ հաս-
տատու թյունները հաշվետվությունները, քննարկում
և մաքի (յերկրի) կամ հանրապետության կուսակ-
ցական, խորհրդային, առեօսական և արհեստակցա-
կան աշխատանքի հարցերը և ընտրում և մաքչային
(յերկրային) վերահսկիչ հանձնաժողով և վերստուգիչ
հանձնաժողով (ազգային Կոմկուսի Կենտկոմ, ԿԳՀ,
ԿՎԽբառուգիչ հանձնաժողով)։

36. Մարդային (յերկրային) կոմիտեն ընթացիկ աշխատանքի համար իր կազմից ընտրում է բյուրո առնվազն 5 անձից:

Մարզային (յերկրային) կոմիտեն (աղային նոմ-
կուլի նենտկոմը) մարզի (յերկրի) սահմաններում
կազմակերպում և կուսակցութեան զանազան հիմ-
նաքկութիւններ, ղեկավարում և նրանց դործունեյու-
թիւնը, նշանակում և մարզային (յերկրային) կու-
սակցական օրդանի խմբադրութիւն, վորն աշխատում
և իր վերահսկողութեամբ, կազմակերպում և վարում
և իր ձեռնարկութիւնները, վորոքք ընդհանուր նշանա-
կութիւն ունին մարզի համար, մարզի (յերկրի) սահ-
մաններում բաշխում և կուսակցութեան ուժերն ու
միջոցները և վարում և մարզային (յերկրային) կու-
սակցական գանձարկը:

Մարզային (յերկրային) կռիվտն (ազդային Կոմ-
կուսի Կենտկոմը) կուսակցական ֆրակցիաների մե-
ջոցով ուղղութիւնն է աւելիս խորհուրդներին, արհմի-
ութիւններին, կոոպերացիայի մարմիններին և այլ
կազմակերպութիւններին զործունեւութիւնը, այլ և
անմիջորեն ուղղութիւնն է տալիս ՀամԼէՅԵՄ՝ կազ-
մակերպութիւններին աշխատանքին և մանրամասն
հաշվետուութիւնն ներկայացնում Կենտկոմին այն
ժամկետներին և այն ձեռով, լիւր սահմանել և Համ.
Կ(Բ)՝ Կենտկոմը:

Մարգարյին (յերկրային) կոմիտեյի (կամ ազգային
կոմկուսի Կենտկոմի) պլենումը գումարվում է վոյ
չուտ, քան 2 ամիսը մեկ անդամ:

VI. ՆԱՀԱՆԳԱԿԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆ-
ՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

37. Կուսակցութեան հերթական նախնադական կոնֆերանսը հրավիրուժմ է նախնադական կոմիտեն վոչ ուշ, քան տարին միկ անգամ, իսկ արտակտրդ կոնֆերանսները հրավիրվում են նախնադական կոմիտեյը կամ նախնագի սահմաններում գործող կուսակադմակերպութեանները անդամները ընդհանուր թվի $\frac{1}{3}$ -ի վտրոհմով:

Նախնադական կոնֆերանսը լսում և հաստատում
 է նախնադական կոմիտեի, նախնադական վերահսկիչ
 հանձնաժողովի, վերստուգիչ հանձնաժողովի և նա-

հանդակաւն ալլ հիմնաքկութիւննքի հաղվեալութիւննքը, ըննաքկում և տվյալ նահանգի կուսակցական, խորհրդային, անտեսական և արհեստակցական աշխատանքի հաղթելը, ընտրում և նահանգական կոմիտե, նահանգական վերահսկելի հանձնաժողով, վերաբերելի հանձնաժողով և համաժողովներնական համադաւաքի պատգամավորները:

38. Կոնֆերանսն ընտրում և նահանգական կոմիտե, ըստվորում նրա կազմի մեջ պիտի մտնեն թի նահանգական և թե տվյալ նահանգի ալլ բանվորական խոշոր կենտրոնները և օրիստոները:

Նահանգական կոմիտեն ղեկավարում և վոչ ուր, քան ամբար մեկ անգամ: Ընթացիկ աշխատանքի համար նահանգական կոմիտեն իր միջից ընտրում և բլուր՝ կազմված առնվազն 5 մարդուց:

Բյուրոյի կազմից առնվազն 3 մարդ պետք և նշանակվեն միմիայն կուսակցական աշխատանքի համար:

Նահանգական կոմիտեյի քարտուղարի համար պարտադիր և 7 տարվա կուսակցական ստաժ և վերադաս կուսակցական իրատեսիլայի հաստատումը (միմիայն այդ վերադաս մարմնի համաձայնութեամբ և թույլատրվում բացառութիւնն անել կուստատմի չափի նկատմամբ):

39. Նահանգական կոմիտեն մարդային (յերկրային) կոմիտեյի կամ Կենտրոնի բանկիցայով հաստատում և նահանգի գավառային և օսյոնական կազ-

մակերդու թյունները, նահանգի սահմաններում կազմակերպում և կուսակցութեան զանազան հիմնարկութիւնները, վերակարգում և նրանց գործունեյութիւնը, նշանակում նահանգական կուսակցական որդանի խմբադրութիւն, վորն արխատում և իր հակողութեամբ, կազմակերպում և նահանգական նշանակութիւն ունեցող իր բլուր ձեռնարկութիւնները, նահանգի սահմաններում բաղխում և կուսակցութեան ուժերն ու միջոցները և վարում նահանգական գանձարկը:

Նահանգական կոմիտեն համապատասխան ֆրակցիաների միջոցով ուղղութիւն և տալիս խորհուրդները, արհեստակցական միութիւնները, կոոպերատիվ միավորումները և ալլ կազմակերպութիւնները գործունեյութեամբ, ալլ և անմիջորեն ուղղութիւն և տալիս կոմիտեի տմիութեան աշխատանքին:

Նահանգական կոմիտեն իր գործունեյութեան մասին հաղվեալութիւն և ներկայացնում կենտրոնին այն ժամկետներին և այն ձևով, վոր սահմանել և կենսակոմը:

Ինքնավար հանրապետութիւնները և մարզերի մարդային կոմիտենները հավասարեցվում են նահանգական կոմիտեներին:

40. Նահանգական կոմիտենները կոնֆերանսները միջև ընկած ժամանակամիջոցում պարբերաբար ինֆորմացիոն զեկուլցումներ են տալիս քաղաքային կամ գավառային (ըրջանային) կազմակերպութիւնները

ընդհանուր ժողովին կամ կոնֆերանսին. բացի դրանից, նախնական կոմիտեները հրավիրում են ընդլայնած պլենումներ կամ նախնական խորհրդակցություններ զավկումներ և աշխատակից (անմիջականորեն նահկոմին յենթակա) ներկայացուցիչներին:

41. Նախնական քաղաքներում ըստ կարգի իրենթակում են ուսյոնական կազմակերպություններ զավառային կազմակերպություններ իրավունքներով, վորոնք անմիջորեն յենթարկվում են նախնական կոմիտեին:

VII. ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ (ОКРУЖНЫЕ) ԿԱԶ- ՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

42. Կուսակցական շրջանային կոնֆերանսը հրավիրում է շրջանային կոմիտեն վոչ պակաս, քան ամբարին մեկ անգամ, արտակարգ կոնֆերանսը՝ հրավիրվում է շրջանային կոմիտեին կամ շրջանի մեջ մտնող կազմակերպությունների ընդհանուր թվի 1/3-ը վորոշումով:

Շրջանային կոնֆերանսը լսում է հաստատում է շրջանային կոմիտեին, վերահսկիչ հանձնաժողովի, վերստուգիչ հանձնաժողովի և շրջանային աշխատակիցությունների հաշվետվությունները, ընտրում է շրջանային կոմիտե, վերահսկիչ հանձնաժողով, վերստուգիչ հանձնաժողով և կուսակցության համամիութենական համագումարի պատգամավորներ:

43. Կոնֆերանսի ընտրած շրջանային կոմիտեին կազմի մեջ պետք է մտցվեն թե՛ շրջանային և թե՛ ազգային շրջանի աշխատակիցներ խոշոր կենտրոնների աշխատողներ:

44. Շրջանային կոմիտեն գումարվում է առնվազն ամսը մեկ անգամ: Ընթացիկ աշխատանքի համար շրջանային կոմիտեն իր կազմից ընտրում է բյուրո 5 մարդուց վոչ պակաս կազմով:

Բյուրոյի կազմից առնվազն 3 մարդ պետք է նշանակվեն միմյանի կուսակցական աշխատանքի համար:

Շրջանային կոմիտեին քարտուղարի համար պարտադիր է 5 տարվա կուսակցական ստաժ և կուսակցական վերադաս ինստանցիայի հաստատումը (ստաժի նկատմամբ բացառություն թույլատրվում է միմյանի աղբ ինստանցիայի համաձայնությունով):

45. Շրջանային կոմիտեն հաստատում է ուսյոնական կազմակերպություններն ու կուսակցական բջիջները (ապա ուսյոնական կազմակերպությունները հաստատվում են մարդային (յերկրային) կոմիտեներին կամ ազգ. կոմիտեներին նկատմանը կողմից), շրջանի սահմաններում կազմակերպում է կուսակցություն զանազան հիմնարկություններ և ղեկավարում է նրանց գործունեությունը, նշանակում է կուսակցական շրջանային որդանի խմբագրություն, վորն աշխատում է նրա ղեկավարությամբ, կազմակերպում է շրջանային նշանակություն ունեցող իր

բողոք ձեռնարկությունները, ըրջանի սահմաններում բաղխում է կուսակցության ուժերն ու միջոցները և վարում է ջրջանային գանձարկղը:

Երջանային կոմիտեն համապատասխան ֆրակցիաների միջոցով ուղղություն է տալիս խորհուրդներին, արհեստակցական միություններին, կոոպերատիվ և այլ միավորումներին գործունեությունը, այլև անմիջորեն ուղղություն է տալիս կոմիտեի միջոցով արհեստանոցին: Երջանային կոմիտեն իր գործունեություն մասին հաշվետվություն է ներկայացնում մարդային (յերկրային) կոմիտեին (կամ ազգ. նամկուտի նիստերում) այն ժամկետներին և այն ձևով, վեր սահմանել է նիստերում:

46. Երջանային կոմիտեները կոնֆերանսներին միջև ընկած ժամանակամիջոցում պարբերաբար ինֆորմացիոն դեկլարացիաներ են տալիս քաղաքային կամ ռայոնական կազմակերպությունների ընդհանուր ժողովին կամ կոնֆերանսին: Բացի դրանից ջրջանային կոմիտեները հրավիրում են ընդլայնած պլենումներ կամ ջրջանային խորհրդակցություններ ռայոններին և խոշոր բջիջներին (անմիջորեն ջրջկոմին յենթակա) ներկայացուցիչներին:

47. Երջանային խոշոր քաղաքներում կուսակցական վերադաս կոմիտեյի թույլտվությամբ կարող են կազմակերպվել ռայոնական կազմակերպություններ՝ նահանգական քաղաքների ռայոններին համապար իրավունքներով:

VIII. ԳԱՎԱՍՏՈՒՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵՈՒՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

48. Գավառային կոնֆերանսը լսում է հաստատում է գավառային կոմիտեյի, վերստուգիչ հանձնաժողովի, նահանգական վերահսկիչ հանձնաժողովի լիազորի հաշվետվությունները, քննարկում և գավառի կուսակցական, խորհրդային, տնտեսական և արհեստակցական աշխատանքի հարցերը, ընտրում է կոմիտե, վերստուգիչ հանձնաժողով և նահանգական կոնֆերանսի պատգամավորներ: Կոնֆերանսը հրավիրվում է 6 ամիսը մեկ անգամ:

49. Գավառային կոմիտեն ընտրվում է գավառային կոնֆերանսում: Գավառային կոմիտեն իր կազմից ընտրում է 5—7 անձից բաղկացած բյուրո, վորոնցից վոչ պակաս քան 3 ընկեր պետք է ազատված լինեն ամեն մի աշխատանքից, բացի կուսակցական աշխատանքից:

Գավառային կոմիտեյի քարտուղարի համար պարտադիր է 3 տարվա կուսակցական ստաժ և կուսակցական վերադաս ինստանցիայի հաստատումը (վորի սանկցիայով միայն կարելի չէ բացառություն անել ստաժի չափի նկատմամբ):

50. Գավառային կոմիտեն նահանգական կոմիտեյի թույլտվությամբ հաստատում է գավառի ջրջանային և գավառակային (волостные) կազմակերպություններն ու բջիջները, գավառի սահմաններում

կազմակերպում է կուսակցութեան զանազան հիմնարկութիւններ, զեկաւարտում նրանց դործունեյութիւնը, կազմակերպում է դավառային նշանակութիւն ունեցող իւր բալոր ձեռնարկութիւնները, դավառակային բջիջներին ներկայացուցիչներին խորհրդակցութիւններ ե հրավիրում և վարում դավառային կուսակցական զանձարկողը:

Ծանոթութիւն.— Գավառային կուսակցական կոմիտեն կուսակցական գրականութիւն և կուսակցական որդան կարող է հրատարակել միմիայն նախանգական կոմիտեի թույլտուութեամբ:

51. Գավառային կոմիտեն դավառի սահմաններում կուսակցական ֆրակցիաների միջոցով ուղղութիւն է տալիս դավառային գործադիր կոմիտեյի, ինչպէս և արհեստակցական կազմակերպութիւններին, կոոպերատիւ և այլ մեթոփորումներին աշխատանքներին, այլ և անմիջօրէն ուղղութիւն է տալիս կոմիտեի թմբիութեան կազմակերպութիւններին աշխատանքներին:

IX. ԳԱՎԱՌԱՍԿԱՅԻՆ (ВОЛОСТНЫЕ) (ՌԱՅՈՆԱԿԱՆ) ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

52. Գավառակի բարձրագոյն մարմինը տվալ դավառակի կուսակցութեան անդամներին ընդհանուր ժողովն է:

Ծանոթութիւն.— Լիքարձալ դավառակներում (ռայոններում), վորտեղ ընդհանուր ժողով հրավիրելը դժվար է, թույլ է տրվում ընդհանուր ժողովի փոխարեն դավառակային (ռայոնական) կոնֆերանս հրավիրելը Սյոպիսի կոնֆերանսները հրավիրվում են առնվազն 3 ամիսը մեկ անգամ:

53. Գավառակային (ռայոնական) ընդհանուր ժողով հրավիրվում է առնվազն ամիսը մեկ անգամ. ընդհանուր ժողովը ա) վճռում է կուսակցութեան անդամներին ընդունելութեան և վտարման հարցերը՝ իւր վորոշումները ներկայացնելով վերագաս կուսկոմիտեներին ի հաստատութիւն. բ) քննարկում է և հաստատում դավառակային (ռայոնական) կոմիտեյի հաշիւափութիւնը. գ) ընտրում է դավառակային (ռայոնական) կոմիտե. դ) պատգամաւորներ է ընտրում դավառային և այլ կոնֆերանսներին համար. ե) քննարկում և հաստատում է դավառակային (ռայոնական) գործիւմի ֆրակցիայի հաշիւափութիւնը:

54. Գավառակային (ռայոնական) կոմիտեն ընտրվում է դավառակային (ռայոնական) կուսժողովում և կոնֆերանսում 6 ամսով:

Գավառակային կոմիտեյի քարտուղարներին համար պարտադիր է մեկ տարւոյ կուսակցական ստամունկնալը:

Ծանոթութիւն.— Յերեքից պակաս գյուղական բջիջ ունեցող դավառակներում դավառակային

կոմիտե չի կազմակերպվում. գաղառային կոմիտեները կարող են այդ գաղառականների գաղառակային կենտրոնների բջիջներին հանձնել գաղառակային կազմակերպության այս կամ այն պարտականությունների կատարումը:

55. Գաղառակային (ռայոնական) կոմիտեն գույժարվում է տնտեսաբան 2 շաբաթը մեկ անգամ:

56. Գաղառակային (ռայոնական) կոմիտեն ուղղորդվում է տալիս և ղեկավարում է գաղառակում (ռայոնում) գտնվող բոլոր կազմակերպությունների աշխատանքները, կատարում է կուսակցության բոլոր անդամներին ցուցակազրույց, կազմակերպում է գրական-նութային բաշխում, միավորներ, դաստիարակություններ և այլն, կազմակերպում է նաև բջիջներ և նրանց ներկայացնում գաղառային (ռայոնական) կոմիտեին ի հաստատվելուն, վարում է գաղառակային (ռայոնական) կուսակցական գանձարկը, ամիսը մեկ անգամ իր գործունեության մասին հաշիվ և ներկայացնում, գաղառակային կոմիտեին կուսակցական ֆրակցիայի միջոցով ուղղորդվում է տալիս գաղառակային (ռայոնական) գործկոմի աշխատանքներին:

X. ԿՈՒՍԱԿԿԱԿԱՆ ԲԶԻՋՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

57. Կուսակցական կազմակերպության հիմքը բջիջն է, վոր հաստատվում է շրջանային, գաղառային կամ ռայոնական կոմիտեի կողմից առնվազն յեքեք կուսանդամներ կազմով:

58. Մեծ թվով բանվորներ ունեցող խոշոր ձեռնարկություններում ամբողջ ձեռնարկությունն ընդգրկվում է շրջանային բջիջներում կարող են գրկող համադրածաբանային բջիջներում (ցեխային բջիջ-կազմակերպվել բջիջներ ըստ ցեխերի (ցեխային բջիջներ) յուրաքանչյուր առանձին գեղջում շրջկոմի (գաղ-կոմի) կամ ռայկոմի (քաղաքներում) հաստատվում:

59. Բջիջն այն կազմակերպությունն է, վորը բանվորա-դուրապրական մասնաները կապում է առկա վայրի կուսակցության ղեկավար մարմնի հետ: Բջիջն անելիքն է— 1) մասնաների մեջ կուսակցական լուրերները և վորոշումները տարածել: 2) նոր անդամներ ներգրավել և նրանց դաստիարակել: 3) աշակ-ցել աշակական կոմիտեին նրա կազմակերպական և ագիտացիոն աշխատանքներում: 4) յեքեք անտեսա-կան և քաղաքական կյանքում աշխիվ մտնակցել իրեն կուսակցական որգան:

60. Ընթացիկ աշխատանքը վարելու համար բջիջն ընտրում է բյուրո 6 անդամ:

Բջիջի քարտուղարի համար պարտադիր է առնվազն մեկ տարվա կուսակցական ստաժ. բացառու-թյուն է տրվում հիմնային շրջկոմի (գաղկոմի) կամ ռայկոմի (քաղաքներում) անկցիայով:

XI. ՎԵՐԱՀԱՅԻՉ ՀԱՆՁՆԱԾՈՂՈՎՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

61. Համգ(բ)ի միասնականությունն և հեղինակությունն ամրացման գործում կուսակցության աշակցելու,

բանվոր դասակարգի լավագույն մասը կուտակեցութեան շարքերը ներդրավելու, Համի(բ)ի ծրագրերն ու կանոնադրութիւնը կուտակեցութեան անդամներին կողմից խախտելու դեմ պայքարելու, խորհրդային մարմիններին դործունեութեան մեջ կուտակեցական գիծն ամհն տեսակետից ապահովելու և խորհրդային ու անտեսական ապարատի բարելավման և պարզեցման համար միջոցներ մշակելու նպատակներով կազմակերպվում են ընտրութիւններին միջոցով համագումարում, մարզային, յերկրային, նահանգական և շրջանային կոնֆերանսներում վերահսկիչ հանձնաժողովներ, վորոնք հաշիվ են տալիս իրենց ընտրող համապատասխան օրդաններին առաջ:

Ծանոթութիւն. — Շրջանային (окружные) Վճ-ները կազմվում են Համի(բ)ի ԿԿ ԿՎՂ Թույլտվութամբ:

62. Վերահսկիչ հանձնաժողովներին վորոշումները չեն կարող վերացվել համապատասխան կուսկոմիներին կողմից, բայց ուժի մեջ են մտնում միայն վերջիններին համաձայնութամբ և հենց նրանց կողմից ել կենսադրծվում են այդ վորոշումները:

Անհամաձայնութեան դեպքում հարցը փոխադրվում է միացյալ նիստը: Յեթե կոմիտեյի հետ համաձայնութիւն չի կայանում, ապա հարցը փոխադրվում է համապատասխան կուտակեցական կոնֆերանս կամ բարձրագույն վերահսկիչ հանձնաժողով կամ կուտակեցութեան համագումար՝ լուծելու համար:

Ա. Կենտրոնական վերահսկիչ հանձնաժողովի մասին

63. ԿՎՂ ընտրվում է առավելագույն այն բանվորներին և դաշդացիներին, վորոնք ունեն կուտակեցական, խորհրդային, անտեսական կամ անմիջական արտադրական անհրաժեշտ պրակտիկա: ԿՎՂ այն անդամները, վորոնք նշանակված են անմիջորեն ԿՎՂ կամ ԲԳՏ մեջ աշխատելու համար, պետք է ունենան առնվազն 10 տարվա կուտակեցական ստաժ, տեղական օրդաններում աշխատող ԿՎՂ անդամները՝ 7 տարուց վոչ պակաս ստաժ, և դադարաճի բանվորներն ու դաշդացիները՝ 5 տարվա ստաժ:

64. ԿՎՂ անդամները չեն կարող միաժամանակ Կենտկոմի անդամներ լինել և չեն կարող վարչական և անտեսական պոստեր դրավել:

Ծանոթութիւն. — Բացառութեան դեպքերում կուտակեցական անդամ Համ Կ(բ)ի ԿԿ և ԿՎՂ նախագահութեան նախուկ Թույլտվութամբ:

65. ԿՎՂ պլենումը Էրավելվում է յերեք ամիսը մեկ անգամ: Պլենումից պլենում ԿՎՂ մարմիններին բոլոր ընթացիկ աշխատանքը դեկավարելու համար կազմվում է 21 անդամից և 9 թեկնածուից բաղկացած նախագահութիւն և նրա դորժադիր մարմինը՝ քարտուղարութիւն, ինչպես և կուտակեցական եթիկային, Համի(բ)ի կանոնադրութեան և ծրագրի խախտ-

ման դորժեքը քննելու համար կազմվում է ԿՂ Կլուս
կրթիչի և:

66. Համաժիտութեան կանոնադրային կոմիտեաների,
յերկրային, մարդային, նահանգական, ջրջանային, դա-
վառային և այլ կուսակցական համագումարներին ու
կոնֆերանսներին, այլև պլենումներին, խորհրդակ-
ցություններին, նիստերին ու ժողովներին ԿՂՀ ան-
դամները մասնակցում են խորհրդակցական ձայնի
իրավունքով: ՀամԿ(բ)Կ ԿԿ պլենումներին ներկա չեն
լինում միայն ԿՂՀ նախագահութեան անդամներն ու
թեկնածուները: Այն դեպքում, յերբ հրավիրվում են
ԿԿ և ԿՂՀ միացյալ պլենումներ, ԿՂՀ անդամները
մասնակցում են վճռողական ձայնի իրավունքով:

ԿՂՀ նախագահութեանը 3 անդամ և 3 տեղակալ
և ուղարկում մասնակցելու ԿՀ Բաղբյուրոյի աշխա-
տանքներին և 5 անդամ ու 5 տեղակալ՝ մասնակցե-
լու ԿԿ կազմակերպչի և քարտուղարութեան նիստե-
րին խորհրդակցական ձայնի իրավունքով:

67. ԿՂՀ իրավունք ունի իր իրավասութեան սահ-
մաններում հանձնարարութեանն իր ապուս կուսակ-
ցութեան բոլոր անդամներին և կուսակազմակերպու-
թյուններին:

1 Տե՛ս վերջում, «ՀամԿ(բ)Կ XV համագումարի
վորոգումը կազմակերպական առանձին հար-
ցերի վերաբերմամբ», Կ. 2:

2 Տե՛ս վերջում, «ՀամԿ(բ)Կ XV համագումարի
վորոգումը կազմակերպական առանձին հար-
ցերի վերաբերմամբ», Կ. 3:

Ք. Ազգ. Կոմիտեաների, մարզային (յերկրային), նա-
հանգական յեվ շրջանային (окружные) վերահսկիչ
հանձնաժողովների մասին

68. Ազգ. Կոմիտեաների ԿՂՀ, մարզային (յերկրա-
յին), նահանգական և ջրջանային ՎՀ անդամներին և
թեկնածուներին քանակը վորոգում է ՀամԿ(բ)Կ ԿՂՀ
նկատի ունենալով կազմակերպութեան հզորութեան
չափը, ռայոնի եկամտիկան և այլ առանձնահատկու-
թյունները:

ՎՀ անդամներն ու թեկնածուներն ընտրվում են
առավելագույն կուսակցական տեսակետից ամենատո-
կուն ընտրողներից ու դյուղացիներից, ընդվորում
ազգ. Կոմիտեաների ԿՂՀ, մարզային (յերկրային) ՎՀ
համար առնվազն 7 տարվա, իսկ մնացած ՎՀ-ների
համար՝ առնվազն 5 տարվա ստաժով, վորոնք ունեն
կուսակցական, խորհրդային և արհեստակցական աշ-
խատանքի համապատասխան պրակտիկա և բնդունակ
են իրագործելու իսկական կուսակցական և խորհրդ-
ային վերահսկողութեանը:

Ժամնթումթյուն. — Բացառութեաններ թույլատրե-
վում են ՀամԿ(բ)Կ ԿՂՀ նախագահութեան և
ՀամԿ(բ)Կ ԿԿ համաձայնութեամբ:

69. ՎՀ անդամները չեն կարող միաժամանակ լի-
նել նաև կուսակցների անդամներ և վարչական դա-
տասխանառու պետերի գրավեր:

Ժամնթումթյուն. — Բացառութեան թույլա-
տրվում է ՀամԿ(բ)Կ ԿՂՀ թույլատրմամբ:

70. Վէ պլենումն ընտրում է նախագահութիւնն և կուսկոյնդէս և նոյն և ԲԳՏ կոլեգիայի կազմը:

71 Վէ անգամներն ու թեկնածուները մասնակցում են կուսկոմիտեյի համապատասխան պլենումի նիստերին, կուսկոնֆերանսներին ու խորհրդակցութիւններին իրենց կազմակերպութեան մասնաճիւղում խորհրդակցական ձայնի իրավունքով:

Վէ նախագահութիւնն իր անգամներին մի մասին ուղարկում է մասնակցելու համապատասխան կուսկոմիտեյի բոլորոնքի նիստերին՝ խորհրդակցական ձայնի իրավունքով:

72. Վէ և կուսկոմի վորդուհները արամիտվելու դեպքում միացյալ նիստեր են գումարվում: Համաձայնութեան չգալու դեպքում ազգ. կոմկուսների ՆՎՀ-ից, մարդային (յերկրային) ՎՀ-ից և նահ. ՎՀ-ից, վորոնք չեն մտնում ազգ. կոմկուսների ՆՎՀ կամ մարդային (յերկրային) ՎՀ մեջ, հարցը փոխադրվում է Հաթի(ք)ի ՆՎՀ, իսկ ազգ. կոմկուսների ՆՎՀ կամ յերկրային ՎՀ մեջ մտնող ՆՎՀ-ից և մարդային ՎՀ-ից հարցը փոխադրվում է համապատասխան ազգ. կոմկուսի ՆՎՀ կամ յերկրային ՎՀ:

73. Վէ իր իրավասութեան սահմաններում իրավունք ունի հանձնարարութիւններ տալու կուսակցութեան բոլոր անգամներին և կուսկազմակերպութիւններին:

9. Վէ լիազորների մասին

74. Վէ որդանների և ստորին կուսկազմակերպութիւնների ու բանվորա-գյուղացիական լայն մասսաների հետ անմիջական և կենդանի կապ իրականացնելու նպատակներով ջրջանային (окружные) և դավառային կուսկազմակերպութիւններում կազմվում է Վէ լիազորների ինստիտուտ:

75. Վէ լիազորներ առջադրում են ջրջանային կամ դավառային կուսկոնֆերանսները առավելագույն լայն բանվորներից և գյուղացիներից, վորոնք ավելի կոփված են կուսակցական տեսակետից, ունեն 5 տարուց վոչ պակաս ստաժ, հաստատվում են համապատասխան ՎՀ-ից:

Ժանտնութիւն.— Ցանկալի յի լիազորներ առաջադրել Վէ անգամներից:

76. Քաղաքական և տնտեսական տեսակետից առավել խոշոր և նշանակիլի ռայոններում Վէ լիազորներն ազատվում են բոլոր այլ աշխատանքներից, բացի կուսակցական աշխատանքից. մյուս բոլոր ռայոններում նրանք աշխատում են համատեղութեամբ:

77. Վէ լիազորներն իրավունք ունեն մասնակցելու համապատասխան կուսկոմի նիստերին, կուսկոնֆերանսներին, Վէ խորհրդակցութիւններին ու նիստերին՝ խորհրդակցական ձայնի իրավունքով:

XII. ԿՍՐՄԻՐ ԲԱՆԱԿԻ ԿՈՒՍԿՈՋՄԱԿԵՐ- ՊՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

78. Կարմիր բանակում և Կարմիր նավատորմում կուսակցական աշխատանքի բնդնանուր ղեկավարութիւնն իրականացնում և խնդիր Բաղաճական վարչութիւնը՝ վերադառնալով ռազմական բաժին՝ Հանրապետութեան քաղաքական վարչութիւնը (ԽՍՀ) իր ղեկավարութիւնը կիրառում և իր նշանակած քաղաքաժողովները (ռազմաճակատները, շրջանները (окружные), նավատորմները, զորաբանակները, գլխավորները), գլխավորները և համապատասխան բանակային կոնֆերանսներում քննարկող կուսակցական հանձնաժողովները միջոցով:

Կարմիր բանակում և նավատորմում բլիշները և կուսակցականներն աշխատում են կենտրոնի հաստատած հատուկ հրահանգի հիման վրա:

79. Զինվորական շրջանները, նավատորմի և բանակի քաղաքաժողովները պետքի համար պարտադիր և 7 տարվա կուսակցական ստաժ, գլխավորները և բրիգադները քաղաքաժողովները պետքի համար՝ 4 տարվա կուսակցական ստաժ:

80. Կուսակցական հանձնաժողովները վարում են կուսակցութեան անդամների և թեկնածուների քննդոնման և վտարման հարցերը, այլև հետևում են, լուր կուսակցութեան ծրագիրն ու կանոնադրութիւնը չխախտվեն: Հանձնաժողովի անդամները

համար պարտադիր և 5 տարվա կուսակցական ստաժ:
81. Կարմիր բանակի և նավատորմի կուսակցութեան անդամները և թեկնածուները նշանակման և տեղափոխութեան իրավունքը պատկանում և համապատասխան քաղաքաժողովներին:

Բանակի կուսակցական ղեկավար աշխատողները (հրամանատարական և քաղաքական կադր) տեղափոխումները կուսարմիներին հետ՝ համաձայնեցնելու կարգը սահմանվում և կենտրոնի հրահանգներով:

82. Բաղաճականները պարտավոր են սերտ կապ պահպանել տեղական կուսակցական կոմիտեներին հետ՝ վերջիններին աշխատանքներին քաղաքաժողովների ղեկավարները և գլխավորները մշտական մասնակցութեան միջոցով, ինչպես և կուսկոմներում զորամասերի քաղաքաշխատանքի մասին քաղաքաժողովները պետքի և գլխավորները՝ ղեկուցումները պարբերաբար լսելով: Թեկնածուներ քննդոնելու, թեկնածուներից կուսակցութեան անդամ փոխադրելու, կուսկանոնադրութեան խախտումների դեմ պայքարելու դրոժում կուսահանձնաժողովները աշխատանքի ղեկավարութիւնը տեղական կուսկոմներն ու վերահսկիչ կանոնադրութիւնը կենսադրոժում են՝ գլխավորները և շրջանային (окр.) կուսահանձնաժողովները կուսաշխատանքի դրվածքի մասին պարբերաբար ղեկուցումներ լսելով և այդ հանձնաժողովներին համապատասխան գլխավորները տալով:

XIII. ԿՈՒՍԱԿՑԱԿԱՆ ԿԱՐԳԱՊԱՀՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ

83. Կուսակցական խստապահության կարգապահությունը կուսակցությունների բոլոր անդամներին և կուսակցական բոլոր կազմակերպություններին առաջնագույն պարտականությունն է: Կուսակցական կենտրոններին վորոշումը պետք է կատարվի արագ և ճշտորեն: Միաժամանակ կուսակցություններում կուսակցական կյանքին վերաբերող բոլոր վիճելի հարցերին քննարկումը միանգամայն ազատ է մինչև այդ հարցերին մասին վորոշում ընդունելը:

84. Բարձրագույն կազմակերպություններին վորոշումները չկատարելու և կուսակցություն հասարակական կարծիքով հանցավոր ճանաչված այլ զանցառումներին համար կազմակերպություններն ստանում են հանդիմանություն, վերելք նշանակվում է ժամանակավոր կոմիտե և ընդհանուր վերացուցակադրում է կատարվում (կազմակերպությունը սրբում): Կուսակցության առանձին անդամները յնթարկվում են այս կամ այն տեսակի կշտամբանքի (ի տես դեկ, նկատողություն և այլն), հրապարակային հանդիմանություն, ժամանակավոր հեռացման՝ կուսակցական և խորհրդային պատասխանատու աշխատանքից: Կուսակցությունից վտարման՝ զանցառումներին մասին հաղորդելով վարչական և դատական իշխանություններին: Կուսանդամին թիկնածու փոխա-

դրելը, վորակա կուսակցական պատժի միջոց, չի թույլատրվում:

85. Կարգապահություն զանցառումները քննում են ընդհանուր ժողովները և վերահսկիչ հանձնաժողովները սովորական կարգով, սահմանված ինտանցիաներով:

XIV. ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ԴՐԱՄԱԿԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

86. Կազմակերպության դրամական միջոցները դրանում են անդամավճարներից, կուսակցական բարձրագույն կազմակերպությունների սուբսիդիաներից և այլ մուտքերից:

87. Կուսակցություն անդամներին և թիկնածուներին համար անդամավճարները սահմանվում են նրանց աշխատավարձի $1/20/0$ -ից մոտ պակաս: Սահմանվում է անդամավճարների չափի չորս կատեգորիա՝ համաձայն ուժեղի մեծություն. 1-ին կատեգորիան վճարում է $1/20/0$, 2-րդը՝ $10/0$, 3-րդը՝ $20/0$, 4-րդը՝ $30/0$:

88. Անորոշ դատում ունեցող անձերին, որինակ՝ զուգացիներին անդամավճարները սահմանում են տեղական նահանգային կոմիտեները:

89. Անդամավճար տալուց միանգամայն ազատվում են զործադուրկները և ոսցիալական ապահովությունը տալուց (հանձնադրանքն ու գառամյալները):

90. Մուտքի վճարները դանձվում են թեկնածու-
ընդունելիս՝ ստացած աշխատավարձի 30%-ի չափով,
և այդ վճարումից վոչ վոք չի ազատվում:

91. Յերեք ամիս առանց հարգելի պատճառի ան-
դամավճար չվճարող կուսանդամներն ու թեկնածու-
ները համարվում են կուսակցութունից դուրս յե-
կած, վորի մասին տեղեկացվում և ընդհանուր ժո-
ղովին ի գիտություն:

92. Անդամավճարները և կուսակցական հատ-
կացումները դանձման կարգը սահմանվում և հա-
տուկ հրահանգով:

ХV. ԱՐՏԱԿՈՒՍԱԿՑԱԿԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒ- ԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՖՐԱԿՑԻԱՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

93. Բոլոր համագումարներում, խորհրդակցու-
թյուններում և ընտրովի մարմիններում (խորհրդա-
լին, արհեստակցական, կոոպերատիվ և այլն), վորտեղ
կա առնվազն 3 կուսանդամ, կազմակերպվում են
Ֆրակցիաներ, վորոնց խնդրն է՝ ամենակողմանի
ուժեղացնել կուսակցության՝ աղղեցությունը, կեն-
սազործել նրա քաղաքականությունն արտակուսակ-
ցական միջավայրում և կուսակցական վերահսկողու-
թյունը նշած բոլոր հիմնաքինների և կազմակերպու-
թյունների աշխատանքի վերաբերմամբ:

Ընթացիկ աշխատանքի համար Ֆրակցիաները
կարող են ընտրել բյուրո:

94. Կուսակցական կոմիտեյում վորեւ կազմա-
կերպության Ֆրակցիային վերաբերող հարցեր քննե-
լիս՝ այդ կազմակերպության Ֆրակցիան իր ներկա-
յացուցիչներն և ուղարկում համապատասխան կո-
միտեյի նիստին՝ խորհրդակցական ձայնով:

95. Ֆրակցիաներն՝ անկախ իրենց նշանակու-
թյունից՝ ամբողջապես յենթարկվում են համապա-
տասխան կուսկազմակերպություններին: Բոլոր այն
հարցերում, վորոնց մասին կան համապատասխան
կուսակցական կազմակերպության որինական վորո-
շումներ, Ֆրակցիաները պարտավոր են խիստ և ան-
շեղորեն ղեկավարվել այդ վորոշումներով: Կոմիտեն
իրավունք ունի Ֆրակցիայի կազմի մեջ մտցնել, կամ
նրանից դուրս հանել ամեն մի անդամի՝ անապաման
հայանելով Ֆրակցիային նման միջոցի պատճառների
մասին, ըստ վորում անգամ հետ կանչելը և նոր
անգամ մտցնելը պետք է կատարվի համաձայն այն
արտակուսակցական մարմնի կանոնադրության ու
կանոնները, վորին կից աշխատում և Ֆրակցիան: Իր
ներքին կյանքի և ընթացիկ աշխատանքի հարցերում
Ֆրակցիան ինքնավար է:

Կուսակցական կոմիտեյի և Ֆրակցիայի միջև
վերջինս իրավասության վերաբերող վորեւ հարցում
կյական տարաձայնություն ծագելու դեպքում կոմի-
տեն պարտավոր և կրկին անգամ քննել այդ հարցը
Ֆրակցիայի ներկայացուցիչներին հետ միասին և ըն-
դունել վերջնական վորոշում, վորը Ֆրակցիան պետք
է անհապաղ կատարի:

96. Այն կազմակերպութիւններում, վորտեղ աշխատում ե ֆրակցիան, բոլոր կարեւորագույն պաշտօնները համար թեկնածուներ նշում ե ֆրակցիան՝ համապատասխան կուսակցական կազմակերպութիւն հետ միասին: Նույն կարգով ել տեղը յի ունենում մի պաշտօնից մյուսը փոխադրելը:

97. Քաղաքական նշանակութիւն ունեցող ե ֆրակցիայի քննութիւնը յենթակա բոլոր հարցերը պետք ե քննարկելն կոմիտեյի ներկայացուցչի մասնակցութեամբ:

98. Սկզբունքային նշանակութիւն ունեցող հարցերը, վորոնք յենթակա յին լուծման այն արտակուսակցական կազմակերպութիւն մեջ, վորտեղ աշխատում ե ֆրակցիան, այլեւ այն բոլոր հարցերը, վորոնց նկատմամբ անհրաժեշտ ե կոմունիստները համաձայնեցված յելույթ, պետք ե նախորոք քննարկվեն ընդհանուր ժողովում կամ ֆրակցիայի բյուրո-յում:

99. Վերեւ արտակուսակցական կազմակերպութիւն ֆրակցիայում լուծված յուրաքանչյուր հարցի առթիւ ֆրակցիայի բոլոր անդամները տվյալ կազմակերպութիւն ընդհանուր ժողովում պարտավոր են մեծաւ թվաւրի ել: Այս կանոնը խախտողները յենթադրվում են սովորական կարգով կարգապահական պատժի համաձայն կանոնադրութիւն:

100. Արտակուսակցական մարմիններին կից գործող ֆրակցիաներն անմիջորեն հաւարելութիւն մեջ

չեն մտնում ստորադաս մարմինները ֆրակցիաների հետ: Այս կամ այն ֆրակցիան իր վորոշումները կուսակցական գծով անցկացնելու անհրաժեշտութիւն դեպքում այդ վորոշումներն իրագործում ե համապատասխան կուսակցական կոմիտեյի միջոցով (կոմիտեյի քարտուղարի ե ֆրակցիայի բյուրոյի անդամի ստորագրութեամբ):

**ՀԱՄԿ(Բ)Կ XV ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻ ՎՈՐՈՇՈՒՄԸ
ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԵԿԱՆ ԱՌԱՆՁԻՆ ՀԱՐՑՆԵՐԻ
ՎԵՐԱԲԵՐՄԱՄԲ**

1. Ի փոփոխումն կանոնադրության՝ համամիտ-
թեանական կուսակցական համագումարները հրավի-
րել վոչ ուշ, քան յերկու տարին մեկ անգամ:

2. ԿՎՀ պլենումները հրավիրվում են 3 ամիսը
մի անգամ համագումարներին միջև ընկած ժամանա-
կամիջոցում: ԿՎՀ-ներին ընթացիկ ամբողջ աշխա-
տանքը ղեկավարելու համար կազմվում է 21 անդա-
մից և 9 թեկնածուից բաղկացած Նախագահություն,
այլև կուսակցական թիկլայի, ՀամԿ(Բ) կանոնադրու-
թյան և ձեռագրի խախտման դրոժները քննելու համար
կազմվում է ԿՎՀ կուսկոլեգիա:

3. ԿՎՀ նախագահությունն ուղարկում է քաղ-
բյուրո չորս անգամ և չորս թեկնածու:

4. Վերահսկիչ հանձնաժողովներին հարցերին ու-
ղիղ պատասխանելուց հրաժարվող կուսանդամները
յինթակա յին կուսակցությունից անհապաղ վտար-
ման:

5. Համամիտ թեկնական ղեկավարի անհա-
պաղ վտարումից հետո:

հրաժեշտ համարվել միայն այն դեպքում, յեթե ա) այդ
անհրաժեշտությունն ընդունում են նահանգական
կամ մարզային մաշտաբի ղոնե միջանի տեղական
կուսակազմակերպություններ, բ) յեթե Կենտկոմի ներ-
սում կուսակցական քաղաքականության կարևորա-
գույն հարցերին նկատմամբ բավականչափ հաստատուն
մեծամասնություն չկա, դ) յեթե, չնայած վոր Կենտ-
կոմում վորոշ տեսակետի վրա կանգնած հաստատուն
մեծամասնություն կա, բայց և այնպես Կենտկոմն
անհրաժեշտ է համարում ստուգել իր քաղաքակա-
նության ճշտությունը ղեկավարի քննության մի-
ջոցով կուսակցության մեջ: Ընդամեն այս բոլոր դեպ-
քերում համամիտ թեկնական ղեկավարի անհա-
պաղ վտարում և անցկացվել միայն կենտկոմի համապատաս-
խան վորոշումից հետո:

Ֆ Ա Ն Կ

	62
Հրատարակչության կողմից	3
Համկ(բ)Կ ծրագիրը	5
Համկ(բ)Կ կանոնադրությունը	59
Համկ(բ)Կ XXV համագումարի վերջում մը կազմակերպական առանձին հարցերի վերաբերմամբ	100

Մեթագրիչ Լ. Արովյան

Հանձնված է արժագրույթյան 1 սեպտեմբերի 1933 թ.

Ստորագրված է տպագրելու 20 սեպտեմբերի 1933 թ.

Գլավիճ 7770 (թ). Հրատ. № 134.

Պատվեր № 30. Տիպո 10000.

Կուսիտի տպարան. Յերեվան. 147,000 տպ. ճա-